

KRIŠTOFA ŠMÍDA

VEŠKERY SPISY

pro mládež a přátele její.

Dle posledního původního vydání

přeložil

Dr. JOSEF PEČÍRKA.

12. / 12.

Svazek dvanáctý.

Slaviček. — Hliněný džbán.

(S, Paco Pr
3475)

V Praze 1859.

Tiskem a nákladem Rohlíčka a Sieverse v arcib. semináři.

KRIŠTOFA ŠMÍDA

VEŠKERY SPISY

pro mládež a přátele její.

Dle posledního původního vydání

přeložil

Dr. JOSEF PEČÍRKA.

12.

Svazek dvanáctý.

Slaviček. — Hliněný džbán.

(S, Pao Pr
3075)

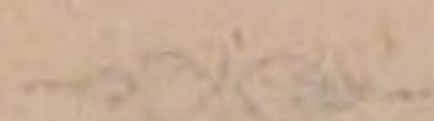
V Praze 1859.

Tiskem a nákladem Rohlíčka a Sieverse v arcib. semináři.

KRISTOF ŠMIDA

VEŠKÉ SPISY

pro mládež a přátelé její

Dle posledního přehledu vydání

prvního

Dr. JOSEF PEČÍNKA.

První vydání.

První vydání — první vydání

V Praze 1859.

Tiskem a nákladem Koberka a Števersa v ulici smetkové.

Slaviček.

(Dr. Hadravský -

Paříž. N. 3075/8

Částka první.

Pastoušek.

Hraběnka Sternfeldová jela z hlavního města na své panství s třemi dítkami, hrabátkem a dvěma hrabínkami. Postilion zabloudil v lese, a na zlé cestě sbořilo se mu kolo. Matka i děti ulekly se a vystoupily z kočáru.

Hraběnka měla tím více starosti, protože slunce už zacházelo. Hrabínky byly v tisícerych úzkostech a bály se, že budou musit zůstat v lese přes noc, a bratříček hleděl je potěšiti. Postilion lál na zlou cestu, škrabal se za ušima a nevěděl, kterak si pomoci.

I přiběhl tu pastoušek a pravil: To je lehká pomoc! Jak vidím, dá se kolo bez velké práce spraviti. Ve vsi na silnici nedaleko odtud je výborný kolář. Špatná cesta, na kterou se pan postilion dostal, zrovna k němu vede. Kolář to zlomené kolo zase brzy spraví.“

Na to se ohlížel chlapec vůkol sebe, a zvolal

radostně: „Tamto leží sochor; tím se může náprava podepřít a kočár pak dále vléct. Cesta vozová z lesa do vsi je ovšem dost zlá a skoro hodinu dlouhá, avšak není odsud lepší a bližší silnice ani do té ani do jiné vesnice. Kdyby však bylo milost pánům libo, vedl bych je pěšinkou, kudy je o půl hodiny blíž a velmi krásná a příjemná cesta.

Hraběnka byla v rozpačitosti smí-li se vzít v lese sochor?

„Ai!“ pravil chlapec, „on patří právě koláři, jakož všecko to dříví, co tamhle leží. On je sporážel předešlé zimy. Bude mu mílo, že nemusí sochor domů nest.“

Chlapec přinesl sochor a pomohl velmi rychle a obratně postilionovi, přivázat ho provazy ke kočáru, kterýž se pak pomalu hýbal po vytlučené cestě, an postilion vedle koní kráčel. Hraběcí rodina však dala se po pěšince, jenž se táhla mezi olšinami a květoucím hlohovím podle čistého potůčku.

V tom začal slavík tlouci. Hraběnka sedla s dceruškami na kmen poraženého buku, aby ptáka poslouchaly. Mladý hrabě, asi šestnáctiletý mládeneček, podepřel se nedaleko od nich na břízu. Všecko bylo ticho. Jen večerní větříček šustil potichounku v lupení na stromech a jemně hrčel blízký potůček. Matka i děti poslouchaly s velkým zalíbením překrásný zpěv slavičí.

Když slavík umlknul, pravila hraběnka:

„Sto zlatých dala bych za to, kdybych měla toho ptáka v naší anglické zahradě! V hlavním městě slyšela jsem sice už mnoho slavíků; avšak zde na venkově, v osamělé lesnaté krajině, v hluboké tichosti vůkolní, teď při nastávajícím soumraku, kdež půlměsíček vždy více se rozjasňuje a večernice už na nebi se třpytí: zde zní líbezný zpěv toho ptáka nad míru krásně. V skutku, sto zlatých dala bych si to státi, kdybych toho malého zpěváčka v malém háječku u zámku našeho slyšeti mohla!“

„Hm!“ udělal pastoušek vedle hrabátka stojící „těch sto zlatých dalo by se lehce vydělat!“

Mladý hrabě pokynul chlapci aby mlčel, protože začal slavík zas tlouci. Když pak opět přestal, vstala hraběnka s dceruškama a šla do vsi. Panáček však zůstal při chůzi s pastouškem drobet pozadu a dal se s ním do řeči. I pravil:

„O slavíkovi v kleci není tu řeči. Matka má přála by si v zahradě, kdež velmi líbezné husté křoviny jsou, slavíka slyšet, jenžby hnízdečko venku měl, každé jaro se vracel a bez přičinění lidského krásnou píseň svou zpíval.“

„Tomu jsem já dobře rozuměl“ pravil chlapec. „Já bych také slavíka ani nechtyl, abych ho vydal do zajetí.“ Na to se vyptával, jak ten háječek vypadá a pravil pak: „Tuším, že bych byl v stavu, slavíka i s hnízdem tam přenest. Vím dobře, jak by se to musilo udělat. Jistý ptáčník, jenž zde v lese bohužel už mnohého slavíka chy-

til, pověděl mi všechno. Jestli ne ten týden, tedy zajisté za dvě neděle musil by tam slavík tlouci, že by se to rozléhalo po celém háječku.“

Mladý hrabě se zastavil a díval se na chlapce. Hoch měl velmi jasné, živé, modré oči, květoucí, červené tváře a žluté jeho kadeře visely mu až na ramena a protlačovaly se místama roztrhaným černým kloboukem ze slámy.

„Co bysi dělal s těmi sto zlatými?“ ptal se hrabě.

„O!“ zvolal chlapec a slze mu stály v očích „tím stem zlatých bylo by mi ze vší nouze pomůženo. Hleďte mladý pane“ pravil dále „otec můj je chudobný nádenník, nikdy není náležitě zdráv, a pořád je velmi churavý. Právě jdu teď k němu, navštívit ho a posloužit mu, jestli matka má už dvě leta v hrobě. Pán, u něhož sloužím, sedlák to, jemuž patří statek tam za lesem, odpustil mě na několik dní. Pasu mu kozy, ale tím nevysloužím mnoho a jsem jenom rád, že nejsem otcí se stravou na krku. Dát mu však mohu jen málo co. A tu mi tak často napadá, když sedím v lese, že je pasení předce skoro jen tak jako zahálení. Často říkám sám k sobě, mohl bys něco lepšího dělat, a nemusil bysi mladost svou tak zbytečně ztrávit. Když jsem v horách samotén u svých koz, volám často na kolenou se slzami v očích k Pánu Bohu, aby pak mi k tomu pomohl, bych byl jednou užitečným člověkem. Na světě však učil bych se nejradši nějakému

řemeslu, a sice kolářem byl bych nade všecko rád. Je to zajisté velmi krásné, dovede-li člověk ze dříví, které se zde poráží a štípá, udělati tak pěkný kočár, jako je váš. Často jsem také už mluvil o tom s kolářem, jenž bude kolo zpravovati, a jemuž také ten buk patří, na němž milost paní máteř seděla. Pod padesát zlatých ale nechce mě vzít mistr do učení. Také mi povídal, že bych se lépe musil ošatit a lepší prádlo si zjednat, a to by stálo zas padesát zlatých; neboť jak zde stojím, v této bídne kazajce, nechce mě přijmouti mistr, jenž je velmi pořádný muž. To by tedy dělalo sto zlatých, a kdež bysme je vzali, já s otcem mým. Kdybychme všecko prodali co máme, nedal by nám za to nikdo sto zlatých.“

„Uhohý chlapče“ pravil měkce mladý pán „neplač! Je-li všemu tak jak pravíš, zajisté ti bude pomoc. Jestli přineseš písemné vysvědčení, že ses vždycky dobře choval, a bude-li tě chtít kolář do učení vzíti, dostaneš odemne padesát zlatých. Pro ty si můžeš přijít, až slavík v háječku ponejprv zatluče. A o těch ostatních padesát zlatých postarám se také nějak. Jen že nesmí o tom živá duše zvědět, co s ptáčkem zamýšlíme, dokud se tam nedá slavík slyšet a přání matky mé se nevyplní. Rád bych jí udělal nena-
dálou radost.“

Když paní hraběnka s dítkami z lesa vykročila, ozvala se hnedky poštovní trubka vesele, na

znamení, že je k odjezdu všecko připraveno. K úhledné vesnici bylo sotva už dvě stě kroků. Kolář vyvedl svou práci výtečně, tak že bylo kolo zase dokonale k potřebě.

Mladý pán vzal koláře stranou a mluvil s ním tajně stran chlapce. Mistr všecko potvrdil, co chlapec řekl.

„Přál bych si velice dostat ho do učení“, pravil mistr, „a však laciněji ho přijmouti nemohu. Žádal jsem tak málo, co mi jen možno v mých okolnostech.“

Hraběnka zaplatila od kola, aniž koláři co strhla, dala chlapci hojnou zpropitnovu a sedla se slečnama dceruškama do kočáru.

Hrabě pověděl chlapci ještě tajně o zámku, jenž byl tři hodiny vzdálený, řekl mu, aby se tam jenom k zahradníkovi obrátil, kterýž ho velmi dobře přijme, vstoupil k matce a sestrám do kočáru, a při veselém troubení postilionovu na trubku jeli utěšeně dále.

Částka druhá.

Malý ptáček.

Pastoušek, jenž se Míchal Rychlý jmenoval, šel teď ještě, ačkoli už dost pozdě bylo, k nemocnému otci. Měl dobře dvě hodiny cesty. Je-

ště však mu svítil chvíli měsíc. Na cestě koupil v malém městečku za částku hojného daru hraběnčina několik žemliček, kousek masa a lahvičku vína pro nemocného na posilněnou.

K velkému potěšení svému shledal, že je milovanému otci mnohem lépe a že je už zcela z nebezpečení. I přistavil maso hned k ohni, aby nemocnému silnou polívku uvařil.

Následujícího dne velmi časně z rána šel do lesa na to místo, kde včera slavík tak překrásně zpíval a hraběnce takovou radost udělal. Věděl velmi dobře o hnízdě slavičím. V hustém listnatém křoví stála dutá vrba. Dole u samých kořenů toho vyhnílého stromu bylo hnízdo. Zvenku bylo ze suchého listí a sítí, uvnitř bylo vlnou a chlupy měkce vystláno. Když u něho posledně byl, leželo v něm pět zelenavě hnědých vajíček. Teď když se tam podíval, shledal pro velikou radost, že se ptáčátka z vajec už vylíhla.

I běžel tedy na Sternfeld, aby se podíval, kam by odnesl hnízdo a našel skutečně velmi příhodné místo. I běžel bez meškání zas do lesa nazpět. Když ve vsi poledne zvonili, byl už zas v lese. Podařilo se mu chytit oba staré ptáky. I zavřel je i hnízdečko s mladými do malé klece, dal se s nimi zas na cestu na Sternfeld a velmi pozdě večer přirazil tam k zahradníkovi, kterýž ho velmi přívětivě přijal a večeri mu dal.

Vedle zámku byl rozkošný háječek, v němž byly duby a buky, javory a břízy, také několik

akáců a topolů se stříbrolesklým. lupením. Čistotné, pískem nasypávané pěšinky vinuly se mezi hustými křovinami. Zde onde bylo mechové sedátko a u něho stál stolek z březového kmení. U prostřed háje bylo vidět velké kolo překrásných květin, obroubené keři růžovými, jenž začínaly právě kvést.

V jednom koutě lesíčka byla mezi vysokými skalinami pod nejhustšími stromy založena poustevna. Záležela jen z nízké chatrče, rákosem kryté a z kapličky, starožitné podoby. Potůček, jenž rozpěněný se skály padal, tekł čistounký jako křišťál podle poustevny a příjemné hrčení jeho činilo tichost a osamnělost místa toho ještě příjemnější.

Zde bylo zamilované místo hraběnčino. Mnohou hodinu, když dcerušky hudbě nebo cizím řečím se učily, ztrávila tu samotna u vyšívacího rámu nebo s knihou.

Sotva sto kroků od poustevny stála v hustém křoví u potůčka stará vrba a vyhlížela skoro zrovna tak, jako ta v které se hnízdo slavičí dříve nacházelo. Chlapec, jenž si strom ten dobře pamatoval a všecko byl už dříve připravil, šel v noci s hnízdem a ptáky na to místo; a poněvadž měsíček právě velmi jasně svítil, vložil hnízdo do náležitého místa a pustil staré z klece. Mladý hrabě díval se na něj s potěšením a chválil obratnost jeho.

Následujícího jitra číhal chlapec v houští

skrytý, budou-li staří krmit mladé. Ptáčátka dala se hladem brzy do křiku a netrvalo dlouho, přiletěli staří k hnízdu a přinesli mláďatům potravu, z čehož se chlapec velice radoval.

„Teď je vyhráno!“ pravil; běžel k mladému hraběti a zvěstoval mu to radostné poselství. „Za několik dní bude slavík zajisté zpívat“ ujišťoval hraběte.

„Dobře“ pravil tento „a těch padesát zlatých leží už také pohotově. Zůstaň zde tak dlouho až začne slavík zpívat a můžeš peníze hned s sebou domů vzít.“

Mladý hrabě zjevil sestřičkám úmysl svůj, že chce matinku k příštímú svátku jejímu překvapiti zpíváním slavičím a všickni složili těch padesát zlatých ze svých ustrádaných peněz.

Částka třetí.

Svátek matčin.

Za dva dni slavila paní hraběnka svátek svůj. Slunce překrásně vycházelo; celá obloha byla čistá bez mráčku. Hrabě šel do poustevny a aj! — slavík tloukl nad míru krásně. Toho dne byla velká společnost na zámku. Když večer hosté byli odjeli, pravila hraběnka dětem:

„Teď musíme předce ještě poslední hodinu toho hlučného dne tiché slavnosti věnovati.“

Šla tedy s třemi dítkami do zahrady. Byl krásný jarní večer.

„Mohli bychme v poustevně večereť“ pravil hrabě „tam je předce jen velmi krásně.“

Hraběnka tam šla. Usedli na slaměné sesle vůkol stolu pod košatým dubem před chatrčí. Měsíček prosvitoval skrze větve dubové, poséval potůček, vedle dubu tekoucí, drobnými třpytivými hvězdičkami, osvěcoval do polou chýžku i kapličku a odbleskoval se v stříbrném náradí stolním. Hrabinky byly sem nasázely nočních fial a rezetek a mimo to daly sem ještě rozličných libovonných květin v kořenáčích nanositi, které spolu s vůní květu zimolezového, u vchodu do chýžky, vzduch nejlíbeznějším zápachem naplňovaly.

„Teď jsem teprva od srdce ráda“ pravila hraběnka. „Což jsou hlučné zábavy tohoto dne proti této blažené večerní hodině? Co je náš skvostný sál proti této kráse přírodní vůkol nás? Jak prázdné a liché nacházím hlučení při míchaně spletené rozprávce tolika lidí proti důvěrnému a moudrému rozmlouvání!“

Děti opakovaly svá přání, které byly matce již ráno pronesly.

„O zůstaňte jen vždycky dobré a nábožné, milé dítky“ pravila hraběnka „pak nebudu míti jiného přání na světě, a nejšťastnější budu matkou! Léta brzy uplynou; jen dobré skutky zů-

stávají. Kdekoli budoucně živý budete a den tovaryšstvu obětovati musíte, shromáždíte mysl svou vždycky zase aspoň večer. V takovýto krásný, tichý večer je Bůh srdci našemu vždycky blíže.“

Paní pomlčela, děti neřikaly také ani slova, byla to posvátná tichost pohnutých srdcí.

V tom počal slavík z nenadání překrásně zpívat. Hraběnka užasla a poslouchala, dokud slavík nepřestal.

„Děkuji vám za tu lásku nejmilejší dítky“ pravila pak „avšak neměly jste toho ptáčka zavírat. Je to předc jen ukrutné! Dost na tom, že jste mi lásku svou osvědčili; pusťte ho teď zas na svobodu.“

„On je na svobodě“ pravil syn „tam na vrbě sedí. Usadil se už v háječku! Je zde teď jako doma, a já si myslím, že se budoucně vrátí každé jaro.“

„Jak to možno?“ ptala se hraběnka. „Nejstarší lidé nepamatují se, žeby zde byli kdy slavíka slyšeli.“

„Nejmilejší matinko“ pravil Karel „přála sis častěji, aby okrášlil slavík toto tvé zamilované místečko. Onen chudobný chlapec, jenž nám onehdy v lese u velké nesnázi přispěl, pomohl mi vyplnit toto přání.“

Hrabě upomněl matinku na to, kterak tam řekla: „Sto zlatých dala bych za to, kdybych měla toho ptáka v háječku u našeho zámku“ — a vy-

pravoval potom, kterak chlapec ta slova hnedky pochytil, a přání její vyplnil.

„Protož se nebudeš horšiti“ doložil ještě „že jsme těch padesát zlatých tak vynaložili. K vůli tvému potěšení nedbali bychme ani na tolik dukátů. Hoch by to byl sice i laciněji udělal, avšak myslili jsme: Kdyby nám byl chlapec ani tu ochotnost neučinil, bylby předce hoden toho, že mu dobrodiní prokazujeme. Je to dobrodiní pro celý jeho život — a snad i základ k jeho budoucímu štěstí. Stane-li se z něho šťastný člověk a my už dávno všickni v hrobě odpočívati budeme, snad se na nás ještě vděčně rozpomene, žehnaje popel náš.“

„Velmi krásně a šlechetně jednaly jste milé dítky“ chválila hraběnka hluboce dojatá „a jakkoli jsem s velkým potěšením slavíka ponejprv zde slyšela a se z dětinské lásky vaší těšila; tedy mě to ještě více pohnulo, že máte tak dobré srdce, které je v stavu obětovati částku peněz pro vaše potěšení určenou a oželeť vlastního vyražení, abyste udělali jiným radost. Matka vaše nezůstane proti vám nazpět. Slavnosti svátku svého nemůžeme lépe slaviti, než dobročinností k chudým. Velkému Dobrodinci nahoře nemůžeme lépe děkovati za štěstí, které nám dal, nežli tím, když se přičiníme i bližní své šťastnými učiniti. Předce však“ doložila paní „přesvědčila bych se ráda, bude-li dobrodiní to dobře naloženo.“

„Lépe bychme nemohli těch peněz upotře-

biti“ pravil hrabě a vypravoval rozmluvu svou s kolářem, jenž byl spravil zlomené kolo. „Abych se ale ještě jistěji přesvědčil“ vypravoval dále „psal jsem panu faráři té vesnice, v žní je zrozen chlapec a ptal jsem se na něj. Schválněm poslem odeslal jsem dopis a dostal jsem také hned odpověď. Mám ji právě u sebe. Poslyšte co mi psal ctihodný duchovní:“

„Větší milosrdenství nemůžete prokázati, nežli když necháte učit Míchala Rychlého nějakému řemeslu. Je to hoch neobyčejných výtečných schopností. Co se upamatovati mohu, nebylo tak schopné a důvtipné hlavy ve škole, a srdce má chlapec rovněž tak dobré jako nezkažené. Vždycky jsem přál, aby mohl študovati. Čte, píše a počítá tak dobře jako učitel a má v tom velkou radost. Avšak na študie, což by také příliš mnoho stálo, nemá předce jaksi chuti. Ustavičné sezení, říká nešlo by mu prý k duhu; i žádá si tedy nějaké zaměstnání, při němž se musí ovšem rozumu upotřebiti, avšak i tělem, rukama i nohama hýbati. A tu si myslí, že by bylo pro něho nejlepší kolářství. To myslím i já a připomínám jenom ještě, že je zdejší kolář výtečný řemeslník a velmi dobrý, rozšafný muž. Račtež jen tedy dobrému chlapci k tomu pomoci, aby přišel k tomu výbornému mistru do učení. Pán Bůh Vám odplatí ten šlechetný skutek zajisté hojně zde i na onom světě. Pravitel božský Vykupitel náš: Kdo takové dítě přijme ve jmenu mém, mne přijímá.“

„Tak mi psal pan farář“ doložil mladý pán „a tuším že nevydáme ty peníze zbytečně.“

„Dobře tedy“ pravila hraběnka „k vašim padesáti zlatým přidám ještě padesát, aby bylo plné sto zlatých a aby chlapec přinesl otci domů něco pro potěšení, kteréž pro něho nemůže být větší té radosti, kterou jste mi udělaly zpěvem slavíka a ještě více svým šlechetným, dobročinným jednáním.“

Hraběnka, nejblaženějšími city uchvácená, mlčela chvíli a pravila pak:

„Neskončeně plna je pro nás příroda nevinných radostí! Všickni smyslové naši kochají se potěšením v tomto okamžení zde v zahradě. Tuto jasný lesk měsíčka, ještě více zvýšený stínem dubu; překrásný zpěv slavíka v posvátné tichosti noční a ozvěnou skalní zesílen; líbezná vůně nočních fial a zimolézu; vlahý ochlazený vzduch po parním dnu; mléko tuto a jahody — o! žádné osvětlení, žádný ohňostroj, žádný hlučný koncert, žádná umělá vůně, žádná tabule královská neudělala by mi většího potěšení.“

„Všecky radosti při této malé prosté večeři jsou však pro mne dvojnásob tak krásné, pomyslím-li, že mi je připravila láska mých dětí a láska Otce nebeského! Všecko potěšení v přírodě musí nás ještě více povznesti, máme-li cit v srdci, že jsme dobře činili, a jsme-li si jen dobrého povědomi! Neskončeně vznešenější stane se ještě, poznáme-li a cítíme-li vděčně, že nám je dává

všecko Otec nás všech tam s hůry se srdcem lásky plným, a můžemeli si při tom pomyslit, že na nás pohlíží se zalíbením.“

Se slzami v očích hleděla k nebesům řkouci:
„Tam nahoře v nebesích u Pána Boha bude ještě neskončeně krásněji a lépe nežli zde na zemi. Tam u Boha jakož doufám je můj nezapomenutelný, příliš brzy v Pánu zesnulý manžel, váš milovaný otec. Ach, od té chvíle, co jej Bůh k sobě povolal, jste vy, moje milé dítky, jediná moje a největší radost na zemi. Nejblaženější však má naděje jest, že zůstanete vždycky dobrými a nábožnými, a že se jednou všickni tam v nebesích shledáme!“

Částka čtvrtá.

Kolářský tovaryš.

Následujícího jitra dal hrabě chlapce zavolat a vysázel mu sto zlatých v samých nových dvacetníkách. Dobrý ten chlapec děkoval hraběti nejsrdečněji a plný nevýslovné radosti spěchal s penězi domů. Když se blížil chudobné otcovské chaloupce, pozoroval malým oknem, že není otce v jizbě, a dle komína z něhož se kouřilo, soudil, že je v kuchyni a vaří si prostý oběd.

Vkradl se tedy do sednice a vysázel krásné dvacetníky v dlouhých řadech na stůl.

Když tatík s hlíněnou miskou polívky z mléka v jedné ruce a miskou teplých zemčat v druhé ruce do dveří vstoupil a na stole tolik stříbrných peněz vysázených spatřil, uleknul se a zvolal s přísnou, zamračenou tváří:

„Kluku, snad jsi ty peníze někde neukradl?“

„I což pak si to myslíte?“ pravil Míchal. „Ptáček v lese, kterýž překrásně zpíval, pomohl mi k nim — anebo spíše: pomohl nám k nim Pán Bůh tím ptáčkem.“

„Jak by to bylo možno?“ pravil otec opravdově. „Mluv kterak to? V zobáku nepřinesl ti snad pták peníze?“

„To ne“ odpověděl chlapec „neboť Bůh nám sice dává vola, jak praví přísloví, nikoli však za roh. Bůh nám pomáhá, když se k tomu sami přičiníme.“ Obšírně vypravoval pak příběh, kterak nabyl peněz, a otec na to pravil s veselou tváří:

„O Bože náš! jak jsi dobrý a zázračný! Jedním z nejmenších tvorů tvých, malým ptáčátkem umíš lidi šťastnými učiniti. Až do smrti budeme ti za to díky vzdávati.“

Starý tatík nanejvýš potěšený staral se teď přede vším o to, aby se pro milého Míchala šatstvo opatřilo. Krejčí, švec a švadlena dostali práci. Chlapec pilně dohlížel a ustavičně na to tlačil, by bylo všecko dobře děláno a brzy hotovo.

Když byl od hlavy do paty znova a velmi

dobře ošacen, vedl ho otec k mistrovi, zaplatil žádaný plat od učení a Míchal byl přijatý za učeďníka. Za tři leta udělal se z něho skoro tak výborný kolář jako byl mistr jeho sám.

Nežli se na vandr odebral, šel na Sternfeld, aby se hraběcí rodině za prokázané jemu dobrodiní ještě jednou poděkoval a aby dokázal, že bylo toto dobrodiní dobře vynaloženo. Nejdříve šel k starému zámeckému zahradníkovi, kterýž si ho byl už dříve velice oblíbil, teď ho však zase nejhlaskavěji přivítal, štěstí mu přál a u pánů ho ohlásil. Řádný ten mládenec byl hned předpuštěn a předložil svůj list na vyučenou, jenž byl psaný na pergamentu s velikými, malovanými začátečními písmenami a zněl pro něho velmi chvalně.

Paní hraběnka, pan hrabě a hrabínky měli velké potěšení nad dobrým chováním chasníka kolářského. Mladý pan hrabě řekl:

„Vysvědčení pilnosti, schopnosti a dobrého chování nemůže být ani lepší. Avšak jakpak se to nachází s výpravou na vandr? Tuším, že tu bude ještě ledacos chybět. Vezměme do výsledku nového vandrovního.“

I ptali se ho po rozličných věcech a shledalo se, že mu mnoho ještě schází.

„To není nic“ pravil hrabě „šat a celý zevnitřek mladíkův musí se srovnávat s vnitřní jeho výtečností. Zjednáme mu dobrý, teplý svrchní kabát, boty a hezký, trvanlivý, vandrovnický vak.“

„A zvláště také víc prádla“ pravily hrabínky.

Co bylo na to peněz potřeba, vypočetlo se hned. Matka a děti přispěly a sešlo se tolik, že po zapravení všeho ještě něco na cestu pro mladého koláře zbylo.

„Nuže dobře“ pravila hraběnka. „Dobré nemá se nikdy činiti jen s polovice; ratolístku, kterou jsme vsadili, máme také zalévati. Až budeš milý Rychlý úplně na cestu vypraven, přijď ještě jednou sem.“

Upně jsouc o tom přesvědčena, že umí dobře kupovati, dala mu složené peníze a než minul týden, přišel Míchal Rychlý na zámek v pěkném, šedém svrchníku, s úhledným vakem na zádech, drže v jedné ruce klobouk, povlečený zeleným voskovaným plátnem, v druhé ruce vandrovníckou sukovku. Paní hraběnka dala mu s opravdovou mateřskou laskavostí na cestu mnoho dobrých naučení a napomenutí.

„Chovej se vždycky tak dobře jako posud“ pravila „přede vším ale zůstaň nábožný a bohabojný. Kráčeť vždycky jako před okem Páně. Svata Jeho přikázání nechť jsou tobě v srdce zapísána, neuchyluj se od nich ani v nejmenším. Každou neděli a svátek jdi k službám Božím a poslyš slovo Boží nábožně s pozorností. Nezařeškej nikdy denní modlitbu; začni každý den pobožným pohlednutím k nebesům a též tak ho skonči. Při práci a po cestě na vandru vzpomínej častěji na Boha. Cti každého budoucího mistra svého jakožto otce, manželku jeho jako mat-

ku. děti jejich jako bratry a sestry; a pak budeš považován také jako syn. Kde nábožnost a čistý mrav nebydlí, tam nebuď přebývání tvého. Chraň se zlých tovaryšů. Ke všem lidem buď vlídný, nikoli však příliš důvěrný. Chraň se pití a karbanu, a nebudešli míti jistou naději na brzké ožení, nepouštěj se do žádné známosti. Ve všech svých potřebách měj útočiště k Bohu, dle krásného výroku Davidova: „Poruč cesty své Hospodinu a důvěřuj v Něho, On vše dobře učiní. — Teď se měj dobře a jdi s Pánem Bohem.“

Mladý vandrovník dal se do pláče; vzdychaje děkoval nejsrdečněji paní hraběnce, panu hraběti a slečnám hrabínkám a slíbil, že zachová věrně všecka dobrá naučení.

Částka pátá.

Hrabě August Sternfeld.

Hrabě August Sternfeld, jenž byl tak vlídný k chudým a tak naplněný láskou k matce, hořel také láskou k vlasti. Už dlouho přál si od srdce, aby měl také podílu u velkém boji našich zemí proti Francii. V tichosti študoval umění vojenské a všecky s ním spojené vědy a rád se zabýval s důstojníky, jenž se divili vědomostem jeho.

Konečně zjevil úmysl svůj matce, nemaje už otce. Hraběnka se toho na počátku lekla; avšak stejnou láskou k vlasti proniknuta dala konečně své svolení, ač se slzami v očích.

„Jdi tedy synu“ pravila „bojuj pro vlast, a Bůh budiž s tebou. V ochranu Jeho tě poručím; kýž tě zas přivede v náruč moji dobrého a nezkaženého, věnci vítěznými ozdobeného.“

Hrabě August bojoval v několika bitvách proti Francii a stal se rytmistrem. Teď však se obrátily události světské v jinou stranu. Pluk jeho místo co měl proti Francii bojovati, musil s velkou francouzskou armádou roku 1812 na Rusy. Již na cestě do Moskvy přišla armáda o tisíce lidí namahavými úsilnými pochody, a nedůstatkem potravy, ještě nežli to přišlo k opravdovým bitkám.

Po nevýslovných strastech a po hrozné bitvě u Borodina blížila se armáda konečně k Moskvě hlavnímu městu cářskému, kteréž poskytovalo překrásnou podívanou s mnohočetnými paláci, pozlacenými báními chrámů, třemi sty věžemi a starým hradem panovníků ruských zemí, jenž sluje Kreml.

Hrabě, jakožto i každý jiný bojovník, doufal že zde nalezne okrání ode všech nesnází a hojnost potravy, aby se mohl zase jednou nasytit. Avšak město bylo skoro docela opuštěno ode všech obyvatelů. Ulice byly pustý, paláce a skoro všecky domy prázdný.

V půl noci vypukl onen hrozný požár, kterýž trval několik dní a vzrostl v moře plamenné, tak že největší díl překrásného města popelem lehl. Armáda musila se dát na zpáteční cestu, na které tolik tisíc udatných mužů v sněhu a ledu, hladu a nahotě hroznou smrtí zastiženo bylo.

V jediné noci padlo přes tisíc koní, a mezi tím všecko konstvo švadrony hraběte Sternfelda. S drago-ny svými musil jíti pěšky v hlubokém sněhu při chumelici a mrazivém větru. Celé míle cesty vlekli se, aniž našli chaloupky, a když i v dálce několik stavení spatřili a se těšili, že teď obdrží přístřeší a kousek chleba, tedy našli příbytky ty polou rozbořené, prázdné lidí a potravy, bez oken a dveří a ledový vítr fučel skrz pusté jizby. Nejvíce stavení bylo dokonce vypáleno.

Politování hodní, zemdlení vojáci musili ztrávit mnohou noc pod širým nebem na zemi sněhem pokryté. Nedůstatek potravy vzrůstal. Hrabě dal všecko své zlato za suchý chleb, a konečně byl by za všecko zlato celého světa ani krajíček chleba už nedostal. Neměl jiné potravy leč maso padlých koňů tak jako všickni ostatní vojáci i generálové. Natírali je střelným prachem a pekli je na ohních; žízeň zaháněli sněhem.

Silnice, po které největší částka armády už byla odtáhla, byla poseta pozůstalými kusy válečnými a vozejky na prach; po obou stranách cesty leželo nesčíslné množství zmrzlých lidí zpadlých sněhem jako velkým umrlčím závojem.

Mnozí vojáci hraběte Sternfelda padli a zmrzli, jiní se rozptýlili. Říkalof se: „Zachraň se kdo můžeš.“

Od nevýslovných strastí byl hrabě celý se-sláblý a jen s velkým namáháním vlekl se ještě. Sloužícího, jehož z domu s sebou byl vzal, musil nechat ve Vilně, rozstoupil se tam, a mladého vojína ze svého panství žádal, aby mu vedle služby vojenské také posluhoval. Člověk ten sloužil Jiří Ryš a byl nejvěrnější, nejpoctivější duše na světě. Hrabě mu pravil:

„Jiříčku zachraň sebe! Já mohu už jen pomalu kráčet a brzy podlehnu.“ Věrný však člověk ten řekl:

„Neopustím vás; a s vámi buď umřu nebo živ budu.“

Náhle přiklusali kozáci s dlouhými pikami na malých, rychlých konících. Hrabě a věrný sluha jeho poroučeli duše své Bohu, neočekávali nic jiného, leč jistou smrt. Hrubí však, vousatí vojáci vzali hraběti jenom tenký jeho plášť, kterýž ho posud ještě drobet před zimou chránil, strhli mu skvostný kříž s prsou a odkvapili, aby hledali větší kořisti. Jiří nabízel pánovi svůj teplý plášť, hrabě se ale zpouzel vzítí ho. Jiří však pravil:

„Jen ho vezměte; já mohu zimu snadněji vydržeti! Jsem jí zvyklý od dětinství.“

I vložil plášť hraběti na ramena. Avšak brzy nabyl jiného pláště, svléknul ho na cestě se zmr-

zlého vojáka, jenž se byl do něho nadarmo zaobalil.

„Není možno“ pravil teď hrabě služebníkovi „na této cestě dostati se do města Smolenska, kamž nás odkazují. Musíme se dáti buď v pravo nebo v levo od silnice. Snad uhodíme na nějaké dobrosrdečné lidi vesnické, kteří nebyli ještě vydrancováni a ustrnou se nad námi.“

I dali se tedy stranou a přišli k několika stavením, z nichž vystupoval modravý kouř a to je naplnilo radostnou nadějí. Avšak obyvatelé hleděli na ty dva vojáky v cizinském obleku jako na nepřátele, a odbývali je nevrle, ba láli jim dokonce. Jen jediný polský žid přišel a promluvil na ně přívětivě, nejprve polsky, když ale té řeči nerozuměli, mluvil německy. Žid měl pod paždím podlouhlý chléb a v ruce lahvičku kořalky opletenou slamou. I chtěl za to zlatý řetízek a hodinky, jež byl drancující kozák prvé u hraběte nespátril.

Hrabě vytáhl hodinky, nechal je bít a pravil židovi, že mu je dá za chleba s kořalkou ale že mu na ně dodati musí. Žid však vrtěl hlavou a chtěl dále jíti. A tak mu dal tedy hrabě hodinky a dostal za to chleba a kořalku. Sedl na kámen u cesty, načal skroušeně chleba a dal skrojek sloužícímu.

„To je drahý chleba“ řekl Jiří „hodinky stály víc než dvacet dukátů.“

„Milý hochu!“ pravil hrabě „chleb je potřebnější než zlato; děkujeme za něj Pánu Bohu!“

Když zahnali chlebičkem hlad a také se kořalky trochu napili, kráčeli dále nesmírnou pustinou. Dobře bylo, že byly všechny potoky a bažiny zamrzlé; nebyliť v té močálovité krajině nikde zdržováni. Dostali se do hustého lesa smrkového, v kterémž byli před větrem a chumelicí bezpečni. Nalezli tu místočko, sněhu prosté. Jiří se pokusil, rozdělati oheň; nepodařilo však se mu to. Měl sice troud, ocílku a kámen, ale nenašel dost suchého dříví. Zimou se klepajíce seděli na zmrzlé zemi; smrky vůkol nich byly jíním celé bílé.

Daleko široko nebylo viděti ani slyšeti živé duše; jen krkavci křehotali v povětrí. S velkou toužebností myslil hrabě na matku a sestry, kterak s nimi jednou býval tak blažený v líbezném stínu zeleného lesíčka u zámku, při vůni květin a zpěvu slavíka.

„Žádný člověk neví, co na něho čeká“ pravil „kdož by byl tenkrát pomyslí, že se někdy dostanu do této strašlivé pustiny, plné ledu a sněhu, mlhy a jinovatky.“ I modlil se úpěnlivě k Pánu Bohu: „Vysvobod mě, Otče nebeský z této země a doved mě zase do rukou mateřských a sesterských!“

Zimou nemohl už vydržeti. Byla mu citlivější nežli velké umdlení jeho. Povstal tedy a pokusil se rychle dále jíti doufaje, že se tím spě-

šným pohybováním zahřeje. Avšak brzy nemohl již ani kročiti. Tu ho vzal dobrý Jiří na bedra, a nesl ho tohoto i následujícího dne. Teď však nemohl věrný sluha sám s místa; boty měl už prošlapané a odřené nohy jeho zůstavovaly v sněhu krvavou stopu. I pravil hrabě:

„Již jsem si dost odpočinul a nejsem už tak slabý. Teď ponesu já tebe milý Jiříčku.“

Služebník však nechtěl to připustiti řka:

„Není daleko do nejbližšího sídla, je už vidět věž. Sám se tam snadně dostanete; kdybyste však nesl mne, snad by tam nikdo z nás nepřišel. Na mně není tak mnoho záležino třebať i zahynul! Nechte mě tedy jen zde a jděte beze mne!“

„Nikoli!“ zvolal hrabě. „Ty ses odvážil k vůli mně života; kdybys byl u mě nechtěl zůstat, byl bys mohl býti s armádou už dávno v bezpečném místě. Nezdráhej se více! Co jsi mně ty řekl, pravím já teď k tobě: „Spolu umřeme anebo živi budeme.“

Jiří však zůstal na svém zpěčování. „To by bylo přes příliš,“ pravil plače a vzdychaje, „nesluší te to, nemohu!“

I pravil tu hrabě opravdově: „Nedělej okolků; poroučím ti to.“ Uchopil ho pak, vzal na bedra a nesl ho dále.

Tak přišli k vozové cestě. Nedaleko ní stály dva domy, k nimž vedla pěšinka. Klepali na okno u jednoho domu. Hospodyně s dětma dívaly se

oknem. Avšak i zde byl v nenávisti cizí vojenský oblek. Neotevřeli jim ani, aniž jim podali oknem skývčičku chleba. Byliť slyšeli obyvatelé, jak ne-smírnou bidu nepřátelské vojsko na zem jejich uvalilo, a kterak nádherné hlavní město, což pevně věřili, od těchto strašných lidí vypáleno bylo. Oba prosili nejpohnutlivějšími slovy o útrpnost a smilování. Poněvadž ale německy mluvili, kteréžto řeči lidé nerozuměli, majíce ji za francouzskou, nenalezly také prosby jejich cesty k srdcím obyvatelů.

Hrabě a služebník šli k druhému stavení; dvěře tu byly otevřeny i chtěli tam vejíti. Hospodář je však zlostně vystrčil a bouchnul prudce dveřma.

Truchlivě kráčeli dále doufajíce, že se dostanou do vesnice, jak se zdálo, jen asi půl hodiny vzdálené. Sotva však, že udělali asi sto kroků, udělalo se hraběti zle. Chtěl sednout na kmen vyvráceného stromu, klesnul však bez sebe do sněhu a pravil: „Nuže tedy umru zde, je-li to nejsvětější vůle Páně!“ Příteli Jiřímu podal ruku a se slzavýma očima pravil: „S Bohem ty věrný, dobrý služebníče! Bůh ti odplat lásku a věrnost tvou. Uvidíš-li ještě jednou Sternfeld, pozdravuj matku mou a sestry moje.“

Částka šestá.

Milosrdný pocestný.

Vážný pán, velké postavy a slíčné tváře, v ruském, skvostně sobolí kožešinou obroubeném plášti přijížděl tu v saních po silnici. Viděl, kterak cizí důstojník do sněhu padnul a bědující voják u něho pokleknul. I jel hned k nim, dal zastaviti, vystoupil ze saní, zaslechnul poslední slova hraběte a řekl pak neobyčejně přívětivě po německu:

„Pozdrav vás Bůh milí přátelé! Pojdte se mnou! Můj dům, tamto v nejbližší vesnici je vám k službám! Všecko co mám, sdělím s vámi.“

I poručil kočímu aby obrátil, skočil dolů i průvodčí jeho, jenž také na saních seděl, pomohl hraběti na sáně a sedl k němu. „Ty Oščinský“ pravil průvodčímu, „nech přisednout hodného vojáka k sobě na sáně!“ a vrátili se pak do vesnice.

Za několik minut byli doma. Obydlí to však nevyhlíželo tak, jak očekávali. Bylo mnohem horší nežli se slušelo na tak skvostně ošaceného pána. Přizemní jizba, do níž je vedl, podobala se úplně sprosté, selské sednici.

Pán však přinesl úhledný samovar, uvařil

hned na stole čaj z nejlepšího ruského thé, a nakrájel překrásné bílé pečivo k tomu.

„Píte“ pravil přívětivě „to zahřívá! Já se zatím podívám, co bych vám dal jist.“ Vyšel ze dveří a za malou chvíli se vrátil řka: „Musíte vzít za vděk. Není tu nic jiného leč zvěřina už načatá, a přichází podruhé na stůl. Snad vám bude chutnat. Já už obědval a nenadál jsem se tak vzácných hostů.“

Za chvíli přinesl sloužící velký jelení zadek a láhev výborného vína s třemi broušenými čistounkými skleničkami.

Vyhladovělí vojáci jedli a hospodář díval se na ně s potěšením, že jim tak chutná. Nechtěl je ptaním obtěžovati; viděltě, že sotva mluví a tázal se jen po jménu a domovu jejich a ku kterému pluku patří. Pak mluvil s Oščinským rusky, jak se zdálo dal mu nějaké rozkazy, vyšel na to kvapně a za dobrou chvíli se zas vrátil, přisedl k nim, nalil víno v přípil jim řka:

„Všickni hodní vojáci ať žijou. Věřte mi, že lituji velice, ač jsem ruský poddaný, smutný stav všech druhů vašich. Vím že nejsou naši nepřátele; máme jediného nepřítele — onoho muže, na jehož mnohomocné slovo ty tisíce lidí do země naší vniknouti musili.“

Náhle zase povstal a vyšel ven. Na jeho přecházení a hlasitém, rozkazovacím hlase pozorovali, ač rusky mluvil, že v domě ledacos poroučí a nařizuje. Sane nenechal vypřahnouti,

stályt mezi tím před okny a koně řehtali nepokojně rolničkami hrabajíce v sněhu.

Když se pán zas vrátil, byli se hosté jeho už nasytili a napili.

„Teď milý pane rytmistře“ pravil „ukážu vám nejprvé, kde budete spát; máteť přede vším odpočinutí zapotřebí.“ Vedl hraběte na jakýsi mlat a okázal na žebřík řka: „Musíte být už tak dobrý a vylezt nahoru.“

Hrabě vylezl na patro a dostal se do úzké chodbičky mezi narovnanou slamou a hrubou prkennou stěnou. Přívětivý hospodář strčil dvě nehoblovaná prkna od sebe, otevřel tajné dvěře a hrabě vstoupil do neobyčejně krásného pokojíčka. Stěny jeho byly vkusně povlečeny zeleným damaškem a ozdobeny výtečnými anglickými rytinami v pozlacených rámcích. U jedné zdi stálo kanape, povlečeno zeleným damaškem a u protější stěny psací mahagonový stolek s podobnou policí, plnou skvostně vázaných knih. V přístěnečku, zastřeném zelenou damaškovou oponou, stála postel tak krásná a úhledná, jakáž se jen v hraběcím zámku nalézati může.

Hrabě vyvaloval oči a s užasnutím ohlížel se, uleknul se však velice, když spatřil ve velkém zrcadle mezi oběma oknama na stěně visícím, bledou, vychřadlou tvář svou a zvetšelý oblek. Na tváři citelného hospodáře bylo viděti velkou útrpnost; řekl však jenom:

„Pokojík ten je dosti pořádný, není-li pravda?

Aspoň byste byl v tomto domě takového nehledal. Zůstaňte zatím zde a zotavte se od svých nesnází. Velice je mi líto, že musím okamžitě odjet. Záležitosti mé jsou velmi nutné. A však nechám vám k posluze průvodčího svého. Nemluví sice německy, za to však dosti dobře francouzsky. Všecko v domě je vám k službám. Dělejte tu jako ve svém bytu. Knihy tyto mohou vám snad poskytnouti nějaké zábavy. Honba této krajiny je velmi vydatná; budete-li míti k honění chuti, Oščinský vás bude provázeti. Řádný ten Rus je velmi dobrý lovec.“

Hrabě projevil starost o to, zdali zde bezpečen bude, kdyby sem přitrhlo ruské vojsko. Báł se že ho zajmou a do Sibíře odvedou.

„Tuto ruka má!“ pravil dobrotivý hospodář. „Budete zde tak jist, jako císař na hradu svém. Dejte mi však i své slovo, že zde zůstanete, dokud se nevrátím. Pak se o to postarám, abyste se bez úrazu a pohodlně dostal do vlasti své. Teď však musím pryč — s Bohem!“ Odešel spěšně dveřma.

Velice žasnul hrabě nad přívětivostí a dobrotou neznámého muže.

„V skutku“ pravil „dobrotivý ten muž zjevil se mi tak nenadále ku pomoci jako anděl s nebes, a též tak rychle zase zmizel. Přichází mi to jako sen, že jsem tak náhle přenešen ze strašlivé pouště sněhové do přívětivého, příjemně teplého a libovonným kouřem zavánějícího pokoje. Je to jako zázrakem, nemohu to pochopiti.“

Byl však příliš umdlený, než aby si byl hlavu dlouho lámal. Lehnul na postel, a poněvadž dlouhý čas na slámě, na zmrzlé zemi aneb dokonce v sněhu spával, bylo mu nevýslovně příjemno ležeti v tak jemných, měkkoučkých perinách. Hned usnul a spal až k večeru neobyčejně pokojně a sladce. Když se probudil byla už tma.

Částka sedmá.

Oščinský.

Oščinský, mladý, přívětivý Rus, naslouchal chvilka, zda-li pan rytmistr ještě nevstává. Jakmile ho uslyšel, zaklepal volně na dveře a řekl, zdvořile se ukloniv: „Nu, spal jste dobře?“

„Lépe než kdykoli jindy, co jsem živ“ odpověděl hrabě.

„To mě těší,“ pravil Oščinský, „teď pojďte se mnou. Dole je přichystána večeře pro vás a vašeho průvodčího.“

V přízemní sednici bylo na stole pro dvě osoby úhledně přistrojeno. Sluha rytmistřův zdráhal se ale přisednout, a chtěl u stolu přisluhovat.

„Nikoli,“ odpíral hrabě, „posud jsi byl druh mého utrpení, musíš tedy, poněvadž to náš dobrotivý hostitel dovolil, také podílu míti v tomto

milém pojedení. Mámeť my lidé sdíleti žalosti i radosti. A vy pane Oščinský přineste ještě jeden talíř, musíte též s námi pojísti.“

Poctivý Rus nedal si to dvakrát říkat; šel si pro talíř a přisednul. Přinesli černou a vysokou zvěř, ptáky a ryby a co bylo ještě možno dostat v této straně ruské země. Také několikere víno přišlo na stůl. Rusovi chutnalo obzvláště víno, i rozhovořil se jak náleží.

„Povězte mi pak,“ ptal se hrabě, „kdo je váš tak nevýslovně dobrý pán?“

„Zajisté to velmi dobrý, laskavý pán,“ přisvědčil Rus. „Nemohu si ani laskavějšího pána představit! Je to pan z Kozlova, císařský ruský rada, a má s opatřením armády skutečně mnoho práce. Je učiněná dobrota, to dokázal i na mně. Byl jsem nuzný sirotek, živ jsa žebrotou. Tu ztratil sluha pana z Kozlova balík s velkými penězi. Bylo to vyhlašováno. Já našel balíček a donesl jsem ho pánovi. I zalíbila se mu poctivost má a zdálo se mu, že náchází ve mně schopnosti. Přijal mě do domu svého, nechal mě jísti s lidmi svými a posílal mě do školy. Poněvadž jsem dobře prospíval v čtení, psaní a počítání, dal mě též francouzské řeči vyučovati. Pak mi svěřil v obchodu svém rozličné malé práce; zvláště jsem musil na psaní odpovídati, což on vždy jen podepsati potřeboval. Jen já směl jsem mu posluhovat. Jako tentokrát, brával mě často s sebou na cesty dílem jako tajemníka dílem jako ko-

morníka. Zacházel však se mnou — mohu to vši pravdou říci — tak dobrotivě a přátelsky, že mě každý měl spíše za jeho přítele než služebníka. Zkrátka, on mě povýšil z prachu; mimo Boha mám jemu za všechno co děkovati, co jsem a co mám. On však přebývá v Petrohradě. Dům tento koupil jenom proto, aby měl kde pobýti, když ho záležitosti jeho v toto okolí přivádějí, což se často stává. Poněvadž ale právě válka byla, nechtěl dům ten znova stavěti, ač je už starý a na spadnutí. Dal si pouze jeden pokojík zřídit, ten ale ukryl velmi dobře. „Musím být opatrný“ pravil, „neboť kdybych sem přišel, mohl by již někdo jiný v něm být ubytován.“

„A v skutku je to velmi mnoho, že vám pán můj svůj vlastní pokoj přepustil, ačkoli ho teď nepotřebuje. Ještě více divím se tomu, že se o hodinu déle zdržel než v úmyslu měl, a to jen kvůli tomu, aby s vámi poseděl. Byl právě na spěšné cestě k armádě. Nejvíce však divím se, že mě k vašemu posloužení zde nechal. Je na mne docela zvyklý a těžce mě pohřeší. Rozkázal mi, když dnes v poledne tak dlouho rusky se mnou mluvil, abych vás považoval zúplna za pána, a abych vám tak sloužil, jako by to byl on sám. Dal mi rozličné rozkazy a sám pak dohlížel, zdali je všechno při ruce a v pořádku co by vám jen prospěšné být mohlo, a ostře mi poručil, abych nezavinil ani nejmenší obmeškání u vaší posluze. Až se vrátí

pravil, bude prý se vás na všechno zevrubně vyptávati. Doufám ale, že budete se mnou spokojen a až pan z Kozlova přijde, že mi dáte dobré svědectví. Avšak mám ještě některé věci k obstarání.“ Odešel; když se však za dobrou chvíli vrátil, pozoroval, že hosté jeho pozdrimují. „Aha“ pravil „rádi byste šli spat? Dobře; všechno je pohotově.“

Vzal dva stříbrné svícny s postranního stolku s voskovými svícemi, rozžal jinou svíčku v lucerně a svítil hraběti po žebříku, oba svícny i s lucernou velmi obratně v jedné ruce drže. V pokojíku rozžal svíce. Ležely tu košile, šátky na krk a do kapsy a punčochy; přes sesli byl přehozen župan z nejpěknějšího kartonu, podšitý hebkým flanelem.

„Zde je čerstvé prádlo“ pravil Oščinský „a župan je docela nový a ještě nikdo ho neměl na sobě. Kdybyste chtěl zejtra v županu zůstat, mohl bych dát váš vojenský oblek spravit. Služebník váš spí dle rozkazu pána mého tuto v přístěnku, kde spávám jindy já. Kdybyste snad něco nenadále potřeboval, zazvoňte jenom stříbrným zvonečkem, jenž stojí tuhle na malém stolku.“

Pak se ptal ještě, zdali pan rytmistr k snídání kávu, čaj neb čokoládu poroučí a s hlubokou poklonou přál mu dobrou noc.

Následujícího jitra, jak mile hrabě vstal a do skvostného županu oblečen, po pokoji sem tam pře-

cházel, přišel Oščinský a přinesl kávu. Konvice, koflíky a miska na cukr byly z nejkrásnějšího majolíku, stříbrná pak lžička a kleštičky na cukr byly pozlaceny. Oščinský se ptal, co by pan rytmistr ještě poroučel, tabák, likér, šunku, máslo, med aneb cokoli jiného? Ješto hrabě teď ničeho si nežádal, poručil se mu Oščinský velmi uctivě.

Hrabě byl zde velmi spokojeně živ; on a Jiří, služebník jeho děkovali Pánu Bohu, že jim připravil tak příjemné útočiště. Důstojník četl velmi mnoho v knihách pana z Kozlova; byly to nábožné knihy, vypsání cest a jiné poučné spisy, ruské, anglické, francouzské i některá německá. Též o to bylo postaráno, aby dostával týhodně jednou noviny. Jiří, nerozuměje ani rusky, ani francouzsky, aby s domácími mluvit mohl, dostal také chuť ke čtení, vida pána tak mnoho čísti.

Častěji šli spolu na honbu a Oščinský je vyprovázel. Lidé, kteří je po cestě potkávali, pozdravovali hraběte velmi přívětivě jakožto přítele pana z Kozlova. Děti se na něj usmívaly, mužové smekali rychle čepice a hluboce se klonili, ženy se jen snadně ukloňovaly.

Pan z Kozlova psal několikráte hraběti s nápisem na Oščinského, pokaždé však jenom několik řádků. Ptal se jak se pan rytmistr má, je-li spokojen s posloužením, a žádal ho, aby měl strpení ještě nějaký čas.

Tak uplynulo jaro a léto. Hrabě míval ovšem někdy dlouhou chvíli a to nejvíce v deštivé dny,

když nemohl vyjít. Ustavičné čtení unavilo ho též. Bolelo ho to, že zde musí sedět na zahálce. I Jiří stěžoval si, že má dlouhou chvíli.

„Mnohem radší,“ pravil, „oral bych doma na poli.“

Hrabě však řekl: „Co bychme oba posud byli mohli dělat? Oba jsme cítili teprva zde příliš dobře, jak jsme na síle utrpěli nesnázemi na vojně, zimou a hladem. Posud bych byl nemohl podstoupiti ani delší cesty, aniž bych mohl znova na vojnu vstoupit. Mějme tedy trpělivost! Milostivý Bůh, Jenž se o nás posud tak laskavě postaral, bude se i dále ještě starati.“

Ticho a pokoj v tomto osamělém příbytku jakož i dobré opatření šlo hraběti velice k duhu. Vypadal zas jadrně a květl v tváři, a Jiří spravil se také jak náleží.

Částka osmá.

Pán z Kozlova.

Jednoho večera na podzim přijel znenadání pan z Kozlova. Radostí se mu skvěla tvář, když vstoupil do pokoje k hraběti, řka :

„Přicházím, abych vám zvěstoval vysvobození z dlouhého zajetí vašeho. Vojska bojovná stojí proti sobě v Němcích na Labi. Opatření našeho

vojska přepustil jsem jiným. Doufám, že bude nepřátelská armáda brzy za Rýn potlačena. Teď jsem vám úplně k službám a jsem hotov učiniti všecko, abych vám pomohl do vlasti vaší. Slyšte můj návrh! Pojeďte se mnou do Petrohradu. Odtamtud se dostanete snadno po moři do Hamburku a tam odsud pojedete bez překážky domů. Také bych vás rád seznámil s manželkou mojí a dítkami. A vždyť vás nemohu také pustit jako bloudícího rytíře. V té nešťastné válce přišel jste o všecken svůj nábyteček. Považuji to za povinnost, opatřiti vás na cestu šatstvem, stavu vašemu příslušným, kufrem náležitě upraveným, kočárem a koňma. To však se nedá zde poříditi, a nejlépe to spravíme v Petrohradě. Je mi líto, že vás musím do Petrohradu jen v tom nepatrném povozu s sebou vzít, v němžto jsem přijel; zde však se cestuje ve velkých kočárech na špatných cestách velmi zdlouhavě.“

„Nejšlechternější, předobrotivý pane!“ zvolal hrabě, „vaše neobyčejná laskavost převyšuje všecku míru. Nemohu si ani pomyslit, kterak jí za sluhuju. Nepochopitelná je mi vaše v pravdě přílišná dobrotivost.“

„Ai což!“ pravil pan z Kozlova, „nevidím zde ani neobyčejné laskavosti ani přílišné dobrotivosti. Je to jenom povinnost má, jenom vděčnost“ doložil s velkým důrazem a slze mu stály v očích.

„Nepochopuji vás,“ pravil hrabě, „nepamatuji

se, že bych vám byl někdy i nejmenší ochotnost prokázal, ba že bych vás byl kdy viděl, aneb o vás jen slyšel.“

„Nepamatujete se?“ zvolal pan z Kozlova, „tedy sedněte ke mně tuhle na kanape a poslyšte. Celé své jmění, a to není v pravdě skrovné, nabył jsem skrze vás; vám jsem zavázán za celé své štěstí!“

Hrabě se díval na něho s podivením a užasnutím a vrtěl hlavou.

„Nedaroval jste jednou chudobnému chlapci sto zlatých?“ ptal se pan z Kozlova.

„Nepamatuji se,“ pravil hrabě, „že bych byl chudému chlapci tolik almužny kdy byl dal.“

„Nuže tedy,“ pravil Kozlov, „snad se pamatujete na slavička, kterýž o svátku vaší paní matěře v háječku vašem tak pěkně zpíval, a kteréhož tam přenesl chudobný pastoušek i s hnízdečkem?“

„Ach ovšem,“ zvolal hrabě „na toho chlapce pamatuji se ještě docela dobře; byl to chudý, ale velmi nadějný, milování hodný chlapec a jmenoval se Michal Rychlý. Šel na vandr jakožto kolářský tovaryš.“

„Tento pastoušek byl jsem já,“ pravil pan z Kozlova; „teď ale jsem držitel továrny, obchodník, peněžník a císařský ruský finanční rada v Petrohradě. Koupil jsem si velký statek, jenž se nazývá Kozlov, a proto mi říkají pán z Kozlova — snad abych se vždy pamatoval, že jsem kozly pásal. Já jsem onen pastoušek a tovaryš kolářský.“

„Vy!?“ zvolal hrabě v nejvyšším užasnutí,

a slze se mu vedraly do očí. Vyskočil a obejmul svého dobrodince řka: „O proč jste mi to neřekl hned?“

„Tenkrát se to nedalo dělat,“ pravil pan z Kozlova. „Bylo by k tomu bývalo dlouhého domluvení potřeba — kromě toho byl jsem tenkrát stísněn před důležitými pracemi, abych byl mohl dlouho vypravovat, a vy jste byl cestou a nesnázemi příliš uchvácen a unaven, abyste byl mohl dlouho poslouchati. Odložil jsem to tedy na pokojnější hodinu, abych vám vyslovil díky své. Věděl jsem dobře, že mě už neznáte, avšak já bych vás byl též nepoznal, kdybyste byl do sněhu upadlý, jmeno „Sternfeld“ byl nevyřknul a služebníku svému pozdravení na milostivou paní máti a slečny sestry byl neuložil. Nuže, buď Bohu věčná chvála, že nás tu v cizí zemi zase svedl a mně příležitosti poskytnul, dokázati vám, že nejsem nevďečným. Nemohu to ani vysloviti, jak velice se z toho těším, že jsem ve vás našel svého dobrodince, a mohl vám prokázati skrovnou službu.“

Pan z Kozlova vypravoval pak obšírně život svůj. V krátkosti byl následující: Jakožto kolářský tovaryš přišel do Vídně, Drážďan, Berlína, Hamburku a Londýna. Všude si našel nejlepší mistry; nejednalof se mu tak velice o to, aby mnoho vydělal, nýbrž aby se mnoho naučil a v umění svém se zdokonalil. Navštěvoval také ko-

váře, zámečníky, sedláře a jiné řemeslníky, kteříž dohromady na pěkném kočáře pracovali musejí.

V Londýně slyšel, že se tu hotoví mnoho skvostných kočárů pro Petrohrad. Odvandroval tedy s jedním z nejvýbornějších tovaryšů sedlářských a též tak umělým kovářským do Petrohradu. V Petrohradě vstoupil u nejlepšího mistra do díla a každou, práce prostou chvíli vynaložil k naučení-se ruské řeči, a snažil se pořád rusky mluvit, aby se hodně vycvičil. — I nabídnul se, zhotoviti se svými dvěma přátely tak skvostný kočár, jako kterýkoli z Londýna.

Stalo se. Kočár se každému líbil. Mistr dostal teď mnoho zakázek, udělal nového tovaryše s velkým platem za staršího tovaryše a brzy se spolu usnesli, že se o výdělek dělití budou. Mladý ten muž nabyl za krátký čas takového jmění, že byl v stavu, koupiti celou dílnu mistrovu, kterýž byl už starý a nemaje dětí, na odpočinek usednouti hodlal.

Z dílny povstala později velká továrna se znamenitým skladem kočárů a saní všeho druhu. Mladý továrník vzal si jedinou dceru bohatého obchodníka, jenž byl též rodilý Němec. — Teď mu nebylo potřeba, aby sám ještě ve velké továrně pracoval; dosti bylo, když jenom na dělníky dohlížel, při čemž mu to velmi vhod přišlo, že dříve všecky i nejmenší práce sám dělával, protož tedy každou práci velmi dobře posouditi dovedl.

Vedl též obchodní a peněžní záležitosti tchá-

novy, což mu při jeho schopnosti a přičinlivosti něco snadného bylo, až konečně po smrti tchánově i celý velký obchod jeho obdržel. Jmění to obnášelo víc než milion. Když vypukla válka s Francií, přejal velké dovozy pro armádu. Se správností jeho byli rovněž tak spokojeni jako s poctivostí. Dostal titul císařského finančního rady ruského, byl šlechticem učiněn, a po statku jeho „z Kozlova“ jmenován.

Hrabě vypravování to pozorně poslouchal a pravil na konci:

„Bůh vám udělil výtečné schopnosti. Již tehdá, když jste co chudobný chlapec kozy pásal, okazoval se ve vás budoucí velkoobchodník. Když nás ta malá nehoda na cestě potkala a vy jste nám tak rychle ku pomoci přispěl, o všem dobrou zprávu a nejlepší radu dal, sám pomáhal a přání matky mé tak řádně vyplnil, tenkrát jsme byli ovšem na vás pozorni; těch velkých schopností ale k tak znamenitým podniknutím byli bychme se tenkrát ve vás předce nenadáli. Velmi dobré bylo by, kdyby rodičové a vychovatelé vždycky dokonale skoumati hleděli, k čemu má dítě nadání. Nuže, vy jste věrně upotřebil schopnosti, které vám Bůh udělil. Jak z vašeho vypravování vidím, nechybělo vám v celém následujícím živobytí vašem nepřetržené pozornosti, neunavné pilnosti, neoblomné rozšafnosti a spořádaného, mravného chování. Počínal a dokonával jste všecky své práce s Pánem

Bohem, a Bůh v Něhož jste důvěřoval, požehnal vašemu přičinění.“

„To učinil!“ přisvědčil pan z Kozlova. „Budiž jemu čest a sláva. Avšak to velké jmění, ku kterémuž mi pomohl, těší mě skoro více k vůli cizím chudým, nežli k vůli mým vlastním dětem. Pamětliv toho, jak chudý a nuzný jsem byl, podporoval jsem už mnohého chudobného chlapce, že se z něho s pomocí Boží stal řádný mistr a šťastný otec. Chudobné děti, které se s velkou pilností a mnohým namaháním světem protloukati musejí, dařívají se vždycky nejlépe. Bohaté děti, které od dětinství všeho v hojnosti mají, zvrhují se často, zleniví, nebývají k práci řádní, a častěji upadají také v nouzi a chudobu. Často jsem se toho dočkal, že velké živnosti bohatých rodičů nedbalostí a hejřením dětí na vnuky se nedostaly. Též tak často zkusil jsem, že se děti chudých rodičů pilností a schopností povznesly, velkolepé živnosti vedly, a k vážnosti a zámožnosti si pomohly. Čest a statek jsou ale pomíjitelny; naložití však jich ku prospěchu bližních, to přináší věčnou slávu u Boha!“

Pan z Kozlova mlčel chvíli pohnutím a se slzami v očích doložil pak:

„Jenom něco byl bych si ještě přál. Ach kýž by se byl můj milý, dobrý otec toho ještě byl dočkal, že nezůstalo bez ovoce dobré to vychování, které mi dal. Byl chudičký, ale velmi bohabojný muž. S opravdivostí rovněž tak vel-

kou jako s otcovskou vlídností vštípil ve mne pravou nábožnost a svatou úctu před Bohem a Jeho svatými příkázanými. „To je základ všeho dobrého,“ říkával, „bez něhož není spasení.“ Posílal mě velmi pilně do školy, jakkoli by mu pomoc má při práci velmi potřebná byla bývala. „Nemohu ti zanechatí bohatství,“ říkával často, „to, čemu se teď naučíš a požehnání moje, bude jediný tvůj podíl, celá mohovitost.“ Měl dobře. Napomenutí jeho, příklad a požehnání pomohlo mi víc, než tunc zlata.“

„Lásku a upřímnost jeho nemohl jsem mu už odplatiti. Poslal jsem mu ovšem jednou z Londýna a několikrát z Petrohradu peníze. Což ale je to? Když jsem jednou z Petrohradu v záležitostech obchodních do Paříže jel, chtěl jsem se u něho zastaviti — tu však jsem dostal zprávu o jeho smrti. Nu, Pán Bůh zaplatí mu v nebesích, co dobrý ten muž na mně na zemi udělal.“

Pomlčel a utíral si slze.

Částka devátá.

Rodina pana z Kozlova.

Druhého dne odjel pan z Kozlova s hrabětem do Petrohradu. Jaktě byl povoz jejich neúhledný, rovněž tak byl pohodlný a trvanlivý, a

bylo v něm také dost místa pro Oščinského a Jiřího. Měli nad míru šťastnou a veselou cestu. V pohlížení na mnohé krásné krajiny a v důvěrném hovoreni dostali se dřív do Petrohradu, než si to hrabě pomyslll.

Dům pana z Kozlova podobal se paláci. Hraběte představil manželce a dětem jakožto svého největšího dobrodince na zemi. Děti tomu nechtěly hned věřiti, že má otec tomu muži v ošumělém vojenském šatu za všecko své štěstí co děkovati, i matce to z počátku trochu divně připadalo. Když ale otec jméno „August ze Sternfeldu“ vyřknul, byla tvář její nejsrdečnější radostí jako proslavena.

„Ach vy to jste pane hrabě!“ zvolala se slzami v očích. Nenacházela slov, aby vyjádřila úctu svou a vděčnost. Pan z Kozlova vypravoval, kterak měl hrabě válku proti Rusku vždycky za nespravedlivou a dobrodružnou; proti vůli však musil též s armádou jíti, a co všecko v tom strašném boji vystál. Paní z Kozlova poslouchala s nejupřímnější útrpností, a dítky hleděly na hraběte pořád s uslzenýma očima.

Děti byly k němu velmi důvěrné. Příběh se slavičkem znaly všechny. Jeden chlapeček ptal se, jestli je onen slavík ještě živ; malá holčička tázala se, jestli nepřinesl hnízdečko plno mladých slavičků; nejmenší dítě pravilo: „Musíte nám poslati takové hnízdo, plno slavičků.“ Větší dítky smály se a nejstarší chlapec řekl: „To by bylo

ovšem krásné, kdyby to jen možno bylo. Už dlouho byli bychme rádi viděli a slyšeli slavíka. Zde však v Petrohradě jsou ti líbezní zpěváčkové velmi vzácní.“

Pan z Kozlova dal z nejprvnějšího krámu nejtenší sukna přinest a nejvýbornějšího krejčího i prýmkáře zavolat, aby ošatil pana hraběte znova a příslušně vojenskému stavu jeho, jakožto rytmistra.

„Vždyť jste mě také dvakrát znova ošatil,“ pravil při tom vděčný ten muž.

Paní z Kozlova dala si na tom velice záležitosti, aby vydrancovaného hraběte v hojnosti prádlem opatřila. I ona pravila:

„Vaše paní máti a slečny sestry vypravily také tak muže mého jako chlapce a mládence.“

Když byl hrabě od hlavy do paty znova ošacen a překrásným vojenským šatem oděn, zavěsil mu pan z Kozlova uzmutý čestný kříž na prsa.

„Hleďte,“ pravil usmívaje se, „jak daleko jsem to přivedl skrz vaší dobrotivost! I dokonce rád mohu vám, ač ne propůjčiti, tedy aspoň nahraditi.“

Hrabě se tomu divil, kde pan z Kozlova toto čestné znamení vzal. Pan z Kozlova pravil:

„Kozáci nakořistili mnoho křížů francouzských a mezi nimi bylo také několik řádů německých důstojníků, které si připínali na své čepice. Já jich mnoho koupil a na štěstí byl mezi nimi i kříž toho řádu, jímž jste byl vyznamenán. Čestné znamení s prsou může nám být ovšem

uzmuto, avšak cit v srdci pro čest a pro všecko, co svatého a dobrého, pro náboženství a ctnost, nemůže nám vyrvati loupežná ruka.“

I Jiří byl nově ošacen a vak, ježž mu pan z Kozlova daroval, byl naspán od paní z Kozlova novým prádlem a rozličným potřebným šatstvem.

Hrabě se musil v Petrohradě déle zdržeti, než se byl nadál. Pro válku v Němcích nebylo radno tam cestovati; neboť teprva v prostřed října prohráli Francouzové strašlivou hlavní bitvu u Lipska, a šli nazpět přes Rýn. Avšak mnoho měst v severních Němcích, Hamburk, Gdansko, a jiná města zůstala od nich ještě dlouho osazena. Na zimu bylo už hraběti pozdě, nastoupiti tu dlouhou cestu; byla tedy odložena na první dny jarní.

Pan z Kozlova vedl hraběte ten den před odjezdem do svého velkého skladu kočárů a daroval mu nejkrásnější kočár na cestu.

„Hleďte,“ pravil s usměchem, „všecko ve světě co Bůh dopouští je k něčemu dobré, což ale často teprva po letech nahlížíme. Sesypané kolo přináší vám teď nový kočár. Koně do něho jsou již objednáni; v Hamburku je naleznete u obchodníka, na něhož je list už napsán.“

Toho dne, když měl hrabě odjížděti, dal mu pan z Kozlova ještě měšec dukátů.

„Ty peníze ovšem na cestu potřebuju,“ pravil hrabě, „jak mile však domů přijdu bude první má práce, poslati vám směnku na tolik, mnoho-li je v měšci.“

„O nikoli“ odpíral pan z Kozlova „podporujte těmi penězi chudé, zvláště nuzné děti, jenž se chtějí ve světě něčemu naučiti a k tomu schopností dost, peněz však nedůstatek mají. Co dáme chudým je směnka — kteráž platí a vyplacena bude na onom světě.“

Celá rodina vyprovodila hraběte až k lodi. Pan z Kozlova obejmul ho ještě upřímně, paní z Kozlova utírala si oči a děti mu líbaly ruce. Dlouho ještě když na palubu vstoupil a loď od břehu odrazila kýval pan z Kozlova kloboukem a paní i děti vlály bílými šátky, až se jim loď ztratila s očí.

Částka desátá.

Matka a sestry hraběte.

Hrabě měl velmi šťastnou cestu. Když se blížil panství svému, uslyšel, že ho všude v celém okolí mají za mrtvého. Zdálo se mu být potřebno matku a sestry na radostnou zprávu o tom, že je živ, s náležitou opatrností připravit. I odebral se tedy ještě pozdě u večer k jednomu příteli, panu Horstovi, jehožto zámek nedaleko silnice ležel a od Sternfelda asi dvě míle vzdálen byl. Pan Horst měl nevýslovnou radost, že spatřuje přítele, jehož také za mrtvého byl oželel.

I domluvili se tak dalece, aby paní Horstová

a sestra její hned zejtra ráno na Sternfeld jely a hraběnkou i dcery, u nichž často návštěvou bývaly, na příchod hraběte připravily. K večeru odjel tam též hrabě s panem Horstem.

Zpráva, že hrabě žije a dnes večer ještě přijede, roznesla se takřka okamžitě po celém vùkolí. Když se hrabě August s panem Horstem k zámku blížil, byla už vystavena čestná brána ze zelených větví, okrášlená kvítím všech barev. Množství lidu vesnického pozdravilo jej hlučným jásáním a se slzami radosti. V bráně zámecké stála hraběnka a dcery její a skoro všickni bohatší sousedé z vùkolí. Matka nemluvic obejmula syna v blaženém vytržení a sestry obejmuly též s nevýslovnou radostí milovaného bratra, jehož měly za mrtvého. Žádné oko nezůstalo suché. I Jiří byl od lidu vesnického s velkou radostí vítán. „Ai, hleďte!“ volali někteří s ním vyrostlí mladíci. „Ryš je tu zas! Chvála Bohu, že jsi ještě živ!“ Celý zástup shrnul se okolo něho a plni radosti tlačili se všickni k němu. „Nu, nu“ pravil Jiří „jen mě neumačkejte!“ Každému kolem do kola potřásl rukou. „Jak pak jsi ušel zmrznutí a zahynutí hladem?“ ptali se všickni. Obšírně vypravoval Jiří, kterak byl se svým pánem od smrti hlady zachován bohatým zemanem, jenž v této krajině kozy byl jedenkrát pásal. Ti, kteří Míchala Rychlého tenkrát byli znali, zvolalali plni užasnutí: „Jak, Míchal se stal tak velkým pánem? Podívejme se, jak daleko může se dostat člověk, když mu dá Pán Bůh rozum a on ho dobře vynakládá!“

Rodičové Jiřího tlačili se teď zástupem. Jakmile na zámek pana Horsta byl přišel, vypravil k nim důvěrného člověka poslem, aby je též na příchod synův připravil. Otec a matka objímali ho střídavě a vedli ho domů u prostřed sebe za obě ruce, radostně plačíce.

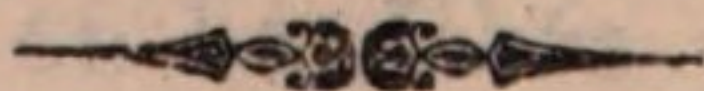
Mezi tím však odebral se hrabě, matka a sestry jeho, přítomní sousedé, mnoho duchovních a úředníků do velkého sálu. S velkou ohnivostí vypravoval hrabě o přestálých nesnázích a obšírně, s velkým pohnutím povídal, kterak ho Bůh šlechetným, vlídným mužem, pánem z Kozlova ještě v pravý čas od blízké smrti vysvobodil.

Všickni poslouchali s největším účastenstvím, všickni vzdávali díky Bohu za toto vysvobození, všickni se divili, že onen chudobný pastoušek tak vysoko ve světě se dostal, ještě více však žasnuli, že projevil v štěstí svém za obdržená dobrodiní tak opravdově vděčné srdce. „Tak jest,“ pravil pan Horst „zajisté je to neobyčejný příklad vděčnosti. Tak vděčných lidí je málo na světě.“ „To nám nebude překážeti v dobročinnosti!“ řekla hraběnka „pak máme poděkování na onom světě napřed.“ Paní Horstová podotkla: „Jak tě velká tato vděčnost je, též tak vzácná, moudrá a laskavá byla dobročinnost pana hraběte, paní matere a slečen sester, a přinesla jim tak dobré ovoce!“ — „Co jsme učinili je skrovné“ pravila hraběnka. „Budoucně však budeme k chudým tak dobročinní, jak se to jenom dle možnosti naší dělati dá

Kdo hojně seje, bude hojně žíti, buď zde nebo tam na onom světě!“

Když se četná společnost byla rozešla, pravil hrabě: „Teď půjdeme ještě trochu na zahradu a do háječku. Vy jste zvyklá, nejmilejší matičko, po velké společnosti věnovati ještě hodinku v malém kole svých milých tichému potěšení. Teď můžeme teprva náležitě od srdce a důvěrně spolu promluvit.“ — Šli na zahradu a v důvěrném hovoru procházeli se po cestičkách čistě pískem nasypáných ve vedlejším háječku. Slunce právě zapadalo a lupení i květy byly orudlé zlatým jeho paprskem. Všecko bylo ticho a pokojno, jenom jemný větérek vál — a slavík začal píseň svou.

Hraběnka sepnula ruce, řkoucí: O synu můj! Co všecko stalo se od té chvíle, když jsme tam v lese onoho slavíka zaslechli až do tohoto okamžení, kdež po dlouhém rozloučení opět spojení jsouce, zpěv tohoto ptáčka slyšíme! Jakž bych si tenkrát byla mohla pomyslit, že Bůh už tam v lese zpíváním slavičím vysvobození tvé od strašné smrti připravuje! Tak vládne prozřetelnost Páně v lidských záležitostech. Budiž věčná čest a chvála, pokora a díkučinění nejdobrotivějšímu, nej-laskavějšímu Otci nebeskému, Jenžto živí všecko ptactvo nebeské, děti však své, lidi, ještě neskončeně více miluje, a ve své nezpytatelné moudrosti a dobrotě vede všecko, co se děje k jich dobrému. Ano, upomínej nás na lásku a dobrotivost jeho prozpěvování každého ptáčátka, každý pějící slaviček!“

Hliněný džbán.

(ov Maškovsky)

Табл. 3075/8

Částka první.

Pan Vojtěch Volný.

Pan Vojtěch Volný byl výborný muž. Náležel mezi nejsprávnější, nejrozšafnější a nejhodnější měšťany. V záležitostech jeho panoval velký pořádek a určitost. Mnozí lidé však ujišťovali, že má ve všem co dělá něco zvláštního. Měltě zrovna takový oblek, jakýž se nosíval před padesáti lety. Ve dny sváteční míval obyčejně okrouhlou paruku bez pudru, šátek na krku z nejtenšího plátna a hřebíčkový kabát podle starého kroje, s knoflíky dracounem povlečenými. I v jeho domě panoval ještě starodávný obyčej. Nábytek v pokojích, čalouny, rámy u zrcadel a obrazů, stoly, sesle a schrány — všecko bylo skvostné; avšak dle starožitného způsobu. Psací ořechový stůl s truhlíky a truhlíčky byl tentýž, co na něm psával nebožtík pradědeček a pan Volný sedával ještě v těžké pohovce dědečkově.

Domácí pořádek byl též přiměřený starému mravu. Velmi záhy se vstávalo a též časně lehalo. V letě nerozsvěcovalo se večer v jizbě a jenom v síni hořela v noci lampa. Ačkoli byl pan Volný nejbohatší obchodník celého města, tedy ho to předce nemrzívalo, kousky špakátu a ostřížky papírové v písarně vlastní rukou sbírat, mohouť prý být, říkával, ještě k něčemu dobré. Sluhové obchodní spotřebovali mu vždycky příliš mnoho pečetního vosku, tvrdívaltě, že toto plýtvání každoročně nejen zbytečné větší vydání za vosk způsobuje, nýbrž také že se od psaní do vzdálených obchodních měst na poště více platiti musí skrz tlustou, těžkou pečeť. Také to ho zlobívalo velice, když podomek lampu v síni někdy teprva shasíval, když byl už bílý den. Z té příčiny drželi ho lidé za skoupého a skrblíka. Ano, mnozí mu nadávali zrovna lakomců a sice takoví, jenž ho žádali o podporu, a které on důtklivě k pilnosti a šetrnosti napomínal, a je s žádostí odmrštil. Jiné však lidi, kteří ho ani nebyli požádali, podporoval tak hojně, že nad jeho velkomyslností žasnuli, a ji dost nachváliti nemohli.

Syn jeho, pan Bedřich Volný, sličný, květoucí mladý muž, vrátil se právě z Anglicka, kdež se nějaký čas byl zdržoval. Nosil se úhledně, dle nejnovějšího kroje. Lidé říkali, že se mladý a starý pán sotva dobře spolu snášeti budou: avšak hle! starý otec nenamítal ničehož proti šatu a chování synovu a byl s ním úplně spokojen.

Nejbohatší obchodníci v městě byli by se pokládali za šťastné, kdyby byl býval zetěm jejich mladý pan Volný, jediný dědic první rodiny v celém městě. A skutečně povídalo se obecně, že bude zajisté párek ze syna pana Volného a jediné dcery bohatého pana Sázky. Poněvadž byli otcové od jakživa spolu dobří, pan Sázka po panu Volném nejvíce mohovitosti měl a dcera jeho velmi sličná a způsobilá panna byla, nepochyboval o tom nikdo. Podobalo se také, že ji syn před ostatními městskými dcerkami vyznamenává a že se otec jeho neprotiví spojení tomu. Najednou však přestala dobrá vůle mezi oběma rodinami a o sňatku manželském nebylo už ani zmínky.

„Což je tím asi vinno?“ ptali se lidé a každý odpověděl: „Jedině podivínství starého pana Volného.“

Mladý pan Volný naklonil se k dívce, kteráž velmi sličná a cnostná byla — což i nepřítelkyně její připustiti musily — ale měla sotva sto zlatých v mohovitosti. „Z toho nebude nic“ říkali zas lidé „k takovému nepřiměřenému oženění nepřivolí starý pán do smrti.“ Nikdo tomu nevěřil; najednou však byla první ohláška pana Bedřicha Volného, ženicha, s pannou Vilemínou Zelenou, nevěstou. Dosti hlasité mumlání, nechtějící ani přestati, dokazovalo užasnutí celého města.

Starý pán četných hostů nikdy nezval, aniž se kdy okázal u nějaké veřejné hostiny. Hlučné spo-

lečnosti a veselosti, jenž trvaly až pozdě na noc, protivily se mu z celé duše. „To bude tichá svatba!“ říkali zas lidé a hle! pan Volný pozval na ni všechny vážené měšťany, s nimiž se nacházel v nějakém spojení. Připověděli všickni sochotností, ale divili se tomu poněkud. Jenom pan Sázka s manželkou a dceruškou byli několik dní před tím přes pole odjeli.

„To bude hostina dle starého zákona“ říkali pozvaní mezi sebou. „V tomto starém sále se starožitnými ozdobami bude se nám všechno zdát o půl sta let nazpátek.“ Avšak hle! — všickni užasli, když tam vkročili: byltě skvostně vymalován a ozdoben starý, sešlý sál, v němž se mnoho let žádná slavnost neodbývala. Nic při celém hodování nenáleželo předešlému století než víno v křišťálových, prostě broušených sklenicích. Na skvěle bílém ubrusu, jenž byl překrásný kus nizozemského tkalcovství, stály nejkrásnější majolíkové talíře anglické, a ostatní slříbrné nádoby stolní třpytilo se překrásně, byloť zcela nové, dle nejnovějšího vkusu, jenž se starému pánovi zvláště líbil, poněvadž byl tak prostý.

Starý pán však byl toho dne samá veselost; starší přátelé jeho sotva se upomenuli, že by ho byli viděli za času mladosti tak tuze potěšeného a od srdce veselého.

Někteří hosté šeptali si však do uší: „S tím starým pánem se v skutku nikdo nevyzná. Což je to za štěstí, co tu syn jeho udělal, že se s tím

tolik hluku dělá? Nevěsta nemá nic; dokonce i ty skvostné svadební šaty a drahocenné perle v jejích vlasech daroval jí starý pán. Podivný ten stařec pokaždé jinak jedná, nežli by kdo očekával.“

Hody trvaly až pozdě na večer. Křišťálový, visutý svícen nad tabulí rozžal se a v světle mnoha voskových svící blískalo se stříbrné nádobí na stole, až hostům oči přecházely. Po jídle přinesly se ještě dorty, cukroví a ovoce na tabuli. Dva přísluhující přinesli na úhledných širokých plechách ze stříbra zelené skleničky na tokajské víno. Ale co se to ještě děje? — Starý pán vychází a vrací se s nesmírně velkým, tmavě zeleným — hlíněným džbánem do sálu a sází ho sám u prostřed na tabuli zrovna pod jasně zářící visutý svícen. Všickni vyvalovali oči. Byltě džbán sice velmi úhledně ověncen; předce však podivně vyhlížel mezi tolika skvostnými věcmi okolo něho.

„Vždyť jsem si to myslel, že se vyskytne ještě něco neobyčejného!“ pravil dosti nahlas tlustý pán dole u tabule, jenž si byl víno již hodně chutnati nechal. Hosté se nemohli docela zdržeti, aby se uštěpačně neusmáli.

„I jen se smějte pánové a paničky,“ pravil pan Volný. „Nemám vám to za zle, máte dobře. Hlíněný džbán na hodovní tabuli je zajisté něco divného. Neboť jak vidíte, je to jen sprostý, hlíněný džbán na vodu. Je však plný převýborného vína tokajského, skoro sto let starého; a víno to

má oslaviti ještě ku konci nejkrásnější slavnost rodiny mé, které jsem se já starý muž ještě dočkal. Jakkoli však víno to velké ceny je, tedy cením v jistém ohledu džbán ještě o mnoho více. Neboť dal džbán tento příčinu k dnešní slavnosti; ano, bez tohoto nepatrného džbánu nebylo by dnešní svatby ani bývalo. Protož jsem ho dal natočiti nejlepším vínem, které mám ve sklepě, a ať stojí teď na tabuli, jakožto koruna celého hodování.“

Částka druhá.

Dívka se džbánem.

Všickni hosté byli na to dychtívi, a usilně starého pána prosili, aby jim vypravoval příběh se džbánem. Pan Volný vypravoval takto: „Na podzim loňského roku šel jsem jednou večer domů ze zahrady, kterouž mám před městem. Dal jsem právě očesati poslední stromy, které jsem skoro všecky sám sázel a vychoval. Práce ta těšila mne i zdržel jsem se, nevšimnuv si hustých mračen, kteráž vystupovala na obloze. Když jsem přicházel ke bráně, začalo hodně pršet a vál studený vítr. Zahalen v plášti šel jsem úzkou ulicí v před-

městí okolo studnice, na níž ten kamenný lev sedí a tlamu tak roztahuje, jakoby chtěl pohltit všecky děvečky, které přicházejí pro vodu. Tentokrát viděl jsem u studně toliko slíchnou pannu asi šestnáctiletou. Byla velmi slušně a úhledně oblečena — já však ji nebudu jmenovati, abych se nedotknul skromnosti její," připomenul pan Volný usmívaje se a při tom pohlednul přívětivě na nevěstu, jenž se zardívala.

„Nesmírný hlíněný džbán," pokračoval pan Volný, „jenž stojí tuto na tabuli svatebně okrášlen, stál tenkrát pod troubou u studně, z níž vzdor skvostnému Ivu velmi málo vody teče. Utlá panna u studně, slíchná a květoucí jako nevininnost, něžná a líbezná jako pokora sama čekala s velkou trpělivostí až byl džbán plný. Protože pršelo, dala si na hlavu bílý šátek a třásla se pro chladno a mokro. Když jsem dobré to dítě s andělským obličejem tak stát uviděl, pohnul jsem se nejupřímnější útrpností.“

„Dobrý večer milá panenko“ pravil jsem jí přívětivě „zajisté nechodíte od jakživa pro vodu k studni?“

Panna se uzarděla, neříkala nic a kývnula jenom drobet hlavou, aby mi posvědčila.

„Vždyť je na vás ten džbán příliš velký a těžký!“ pravil jsem dále.

„Ovšemť je trochu těžký“ odpověděla panna a příjemně se usmála.

„Snad je nouze příčina, že chodíte sama pro vodu“ řekl jsem já dále.

„Ach, ovšem je toho nouze příčina“ vzdychla panna.

„Řekněte mi,“ pravil jsem pohnutý „co bych mohl pro vás učiniti?“

„Teď právě nevěděla bych nic“ odpověděla panna přívětivě „nežli abyste mi pomohl zdvihnouti džbán na hlavu, chcete-li být tak dobrý.“

Učinil jsem to. Dívka mi tak srdečně poděkovala, jako bych jí byl prokázal největší dobrodiní a šla svou cestou. „Je to věru krušná věc“ myslil jsem si „že musí slečna sama pro vodu chodit! Zdát se mi býti dcerou vznešenějších rodičů, ne tak dle úhledného obleku, jakož spíše pro ušlechtilou tvář, čistou řeč a způsobilé chování. Zajisté byla velmi dobře vychována. Poněvadž v soumraku pro vodu chodí, je zajisté stydlavá, avšak počestná chudá dívka. Musím po ní a rodičích jejích pátrati a postarám se, abych jim pomohl.“

Pamatoval jsem si dům, do něhož vešla a dověděl jsem se, že v něm přebývá stolař anebo jak zde říkáme: truhlář, a v zadní světničce chudá, ale velmi dobrosrdečná stařena. Stolař měl pěknou zásobu zboží, které dělal na prodej. Následujícího odpoledne, když jsem šel jak obyčejně na procházku do zahrady okolo truhláře, zastavil jsem se u něho, abych si něco koupil, což jsem potřebovati mohl. S velkou zdvořilostí vedl

mne truhlář po schodech nahoru. V síni byly několikery dvěře. „Toť máte mnoho jizeb řekl jsem, a berete zajisté hezký peníz nájmu!“

„I neberu,“ pravil truhlář, „v těch hořejších jizbách a komorách je uloženo samé vzácné truhlářské zboží, stoly, sesle, schránky a jaščíky všeho druhu; jenom při zemi bude za několik dní prázdná malá světnička, kterouž budu moci dle libosti najmout. Je velmi hezká a má pěknou výhlídku na zahradu.“

„Nuže“ řekl jsem já „jizbičku tu mohl bych potřebovat. Snad by se hodila některému starému služebníkmu mému, jehož bych rád ubytoval. Mohl bych se na ni podívat?“

„I proč ne!“ odpověděl stolař, a necitelný i hrubý jak byl doložil ještě: „Stará ta čarodějnice, co tam zůstává, platí až hrůza málo. Přidáteli něco nájmu, bude vám hezká ta jizbička k službám ještě dnes.“

Tato tvrdost mrzela mne. Neříkal jsem však nic a šli jsme do první komory. Zde jsem prohlédl nábytek, v skutku velmi dobře pracovaný, a smlouval jsem psací stolek tak tuze, že nebylo z koupě nic; jinak bych byl na několik zlatých nehleděl. Chtěl jsem ho ale potrestati za jeho necitelnost k staré, chudé osobě a dal jsem mu to také na srozuměnou. „S tak spořivými lidmi musí se také hodně smlouvat“ pravil jsem, a za to mi nadal truhlář v srdci svém lakomců, jakž jsem to pozoroval na jeho tváři.

Když jsme zase dolů přišli, řekl jsem truhláři: „Rád bych se podíval na tu jizbičku! Neshodli jsme se ovšem o stůl, snad se domluvíme o světničku.“

Mistr otevřel dvéře a vedl mě do příbytku. Stará Marta, chudobná, počestně vypadající stařena seděla na lavici a předla. Když slyšela oč se jedná, dala se do pláče.

„I neplačte matko“ pravil jsem já. „Vždyť vás nechci vyhnat. Abych vám kouteček ten pojistil, přidám raději tolik nájmu, mnoholi mistr poctivým způsobem žádat může. Musí však se zavázati, že vás podrží v nájmu, dokud budete živa.“

To bylo hned smluveno, dalť jsem domácímu víc nežli žádal. Pak jsem mu řekl, že tu ještě drobet zůstanu a on odešel vesel, ale vrtěl podivně hlavou. Myslilť si zajisté při tom: Starý Volný je předce jen podivný člověk, tu škrtí až na krev, tu skoro zas až zbytečně plýtvá. Nikdo mu nerozumí!

Částka třetí.

Stará děvečka.

„Stará Marta“ pokračoval pan Volný u vypravování „byla velmi pohnutá a chtěla mi poli-

bit ruku ; ovšemť jsem já toho nepřipustil. Sedl jsem na jedinou, trochu polámanou židli v jizbě, a se stařenkou dal jsem se do řeči. Na lavičce v koutě stál džbán, jejž jsem u studnice ponejprv uviděl a jejž i vy, mnohovážení páni hosté i teď na stolé vidíte. „Džbán ten“ pravil jsem stařeně „je hodně velký; ovšemť se potřebuje vždycky dost mnoho vody v domácnosti, byť by byla i sebe menší. Avšak máte daleko k studni a jak vidím, nemůžete dobře na nohy. Kdož vám chodí pro vodu?

Stařena měla ke mně důvěru, ačkoli mě viděla snad ponejprv. Jazyk se jí rozvázal. I dala se do dlouhého povídání a každé slovo šlo jí ze srdce; bylať učiněná správnost.

„Hleďte milý pane“ počala povídat, „nevímť jak vám říkat mám, jestli: vzácný pane anebo milost pane. Vám všechno povím, vždyt máte útrpné srdce a nepovrhujete chudými. Je pravda, vedlo se mi zle. Teď ale chvála Bohu nemohu si stěžovati. Anděl v podobě dítěte ujmul se mne laskavě. Jindy se mi ovšem lépe vedlo. Sloužila jsem u paní vrchňové v Světlé. Manžel její — dej mu Bůh radost věčnou! — byl milý, dobrý pán a věčná škoda je ho, že hnije. Lidé toho panství říkají, že by ho vlastními prsty vyhrabali, kdyby to možno bylo. Pomáhaltě a prostředkoval, kdekoli se jen dalo. Od nikoho nepřijal darem, coby za nehet padlo, ba kde bylo potřeba, sám uděloval. A proto zemřel nemajetný a ne-

zanechal ani halíře. Byla jsem při jeho skonání. Manželka jeho a dceruška — můj Bože, jak ten čas utíká! tenkrát byla dítě osmileté, a teď je skoro dospělá! — inu, co pak jsem chtěla říci — ano tak: manželka a dceruška stály obě u postele jeho, když skonával. O, všechny tři plakaly jsme, žeby se byl nad námi kámen ustrnul. Pan vrchní však těšil nás všecky. Paní domlouval velmi pohnutlivě, aby důvěřovala v Boha, Otce vdov a sirotků, že je zajisté neopustí. Vzal ji za ruku — ach měl sám už chladnou ruku! — a paní musila mu slíbit, že vychová jedinou dceru svou nábožně a po křesťansku a zachová ji před pýchou, marnivostí a bažením po rozkošech, že ji vždycky na očích podrží a nedovolí jí tovaryšení s marnými fíflenami, které se jen strojí, aby se zalíbily. Inu dobrá paní zachovala to věrně, a pečlivost její přináší také dobré ovoce.“

„I dceři domlouval ještě slabým hlasem: aby milovala přede vším Pána Boha, dobrého Tatička nebeského, aby si vzala náležitě k srdci učení našeho božského Vykupitele, denně aby v něm čtla aspoň několik řádků, aby navštěvovala pilně veřejné služby Boží, aby se ráda modlila, matku ctíla a poslouchala, jejímu laskavému srdci mateřskému důvěřovala, nic před ní netajila, nikdy nepřelhávala, ji podporovala a v stáří ji neopouštěla. Dítě slíbilo všecko se slzami v očích, které tekly na studenou ruku otcovu a zachovalo také

posud všecko věrně. Bůh ji žehnej! Lepšího dítěte není na světě.“

„Také mně řekl dobrý ten pán několik slov a co živa budu nezapomenu na ně. „Marto“ pravil „vy jste zde sloužila ještě u mých rodičů a sešedivěla jste v tomto domě. Doufal jsem, že vás také zde zaopatřím až do smrti. Bůh ale velí teď jinak. Za věrnou službu vaši nemohu se vám odsloužit. Bůh vám ji však zajisté hojně odplatí zde anebo tam.“

„Nemohu vám mnoho pozůstavit, moje drahé duše“ pravil konečně dobrý pán; „předce však po mně nezůstanou dluhy. A mezi tím málem, co vám zůstane, není ani jediného nespravedlivého krejcaru. Protož bude na tom spočívati Boží požehnání a dále s tím dojdete, nežli kdybych vám byl zůstavil tisíce. I vděčné „zaplat Pán Bůh,“ které mi řekli mnozí chudí, nezůstane pro vás bez požehnání.“

„Tak tedy umřel dobrý ten pán — o ty můj milý Bože, byl teprva dva a čtyřicet let stár! a my jsme se musili vystěhovat z úředního domu. Roční podpora pro vdovu a sirotka byla velmi sporá. Dobrá paní rozstonala se brzy po smrti otcově samým soužením a přišla o mnoho vlastního jmění. Nemohla si už držet děvečku, já to dobře pozorovala, a předce mě nechtěla vypo-
vědít. Měla jsem zde v městě ještě sestru, kteráž si mne žádala, a já jsem se přestěhovala k ní. Paní vrchňová najmula si však v Světlé jizbičku

ne větší než tato a zůstávala tam několik let s dcerou. Předešlého roku přistěhovala se konečně také sem. V jednom panském domě vykázali jí darmo prázdnou jizbičku s komůrkou a kuchyňkou ve čtvrtém patře. Doufala, že si zde v městě snadněji ženskou prací něco vydělá než ve vsi. Inu ovšem! — Jak mile však sem přišla slečna Minka, tak jí říkáme, vlastně ale jmenuje se Vilemína, vyhledala mne. Sestra má byla zatím umřela u velké chudobě, a já jsem si najmula tuhle světničku. Jaká to radost byla, když mě slečna našla, to nemohu ani povědít! Ona mne líbala — mne starou děvečku, a obě jsme radostí plakaly. Od té doby učinila mi už nevýslovně mnoho dobrého. Ode všeho — inu prao de všeho, co má jemnost paní a slečna v neděli a ve svátek lepšího k jídlu, přináší mi pokaždé něco. A — věřte tomu nebo ne — od té doby, co se mi vrazila nemoc do nohy, tak že nemohu ani dobře kročit, chodí mi ta dobrá slečinka sama denně ke studni s tímto džbánem pro vodu. Proto že konev dobře nosit neumí, koupila sama džbán za několik grošů. Bůh, jenž nenechává ani kapku čerstvé vody bez odplaty, zajisté jí za to odmění! Stokrát jsem jí to už řekla, že se jí musí ještě dobře vést. Inu, inu, posud ovšem neužila mnoho dobrého. Dobrá matka její už zase nějaký čas postonává. A tu musí Minka pořád sama pracovat. Ona ovšem výborně šije; ale ty můj milý Bože, nejkrásnější práce platí se teď

špatně. Zvláště mistrovsky vyšívá. Tam v těch starých modlitbách, na džbáně, leží malý obrázek. Ona ho vyšívala brzy po smrti otcově skoro ještě jako dítě a dala mi ho na památku. Představuje zelený hrob s černým křížem, nad nímž sklání vrba smutkovka své větvičky se žlutavým lupením. Kdykoli se na ten obrázek podívám, vždycky mám plné oči slzí, nad smrtí laskavého otce, na jehož hrob dobré to dítě tak záhy patřiti musilo. Avšak i nad tím bych zplakala, že se tak umělá ruka z lásky ke mně s tím džbánem vléci musí. Dejž Bůh, aby se té dobré panně ještě dobře vedlo!“

„Tak mluvila věrná děvečka, — vypravoval pan Volný dále. Já vzal hodně opotřebované modlicí knížky, jimiž byl džbán přikrytý a díval jsem se na obrázek. Líbil se mi. „Neníli pravda, že je hezký“ pravila Marta „vidím vám to na tváři, že se vám líbí.“

„Odpusťte však milí přátelé a milé přítelkyně,“ pravil tu pan Volný hostům „že jsem vás tak dlouho zdržel vypravováním staré Marty. Způsob staré děvečky u vyjádření, slova její nejsou vám snad po chuti, ale co těmi slovy řekla, to je dobré — tak jako při tomto džbánu na stole. Nemyslím, že zamítnete víno tokajské, protože je přinešeno v hlíněném džbáně. Nikoli, nikoli! Tak pošetili nejste! Ještě méně hledal bych u vás tu mnohem větší pošetilost, opovrhovati pravdou, protože přichází ze sprostných úst a objevuje se v nelíčených slovech.“

Částka čtvrtá.

Vilemína.

„V jizbičce staré Marty zdržel jsem se trochu déle“ vypravoval pan Volný dále. „Myslil jsem, že přijde slečna Minka — nyní tuto moje milá dceruška; bylť už čas, aby šla pro vodu. Skutečně také přišla. Divila se, že mě tu spatřuje. Marta mě začala hned vychvalovat. „Musím vám to jen honem povědít, slečno Minko“ pravila horlivě, „kámen, kterýž nás tak dlouho tlačil, je najednou svalen se srdce. — Bála jsem se pořád, že musím z této sedničky“ pokračovala ke mně se obrátíc. „Domácí pán se už nechtěl spokojiti s nájmem a žádal od čtvrtletí k čtvrtletí vždy více. Hrozil, že mi hodí slamník před dům, že mě totiž vypoví. Strádala jsem všemožně z toho, co jsem vypředla a Minka přidala k tomu už několikráte co chybělo, a předce to všecko nestačilo. Spolu jsme přemýšlely a počítaly a neviděly kudy kam. Tu poslal Bůh vás mnohovážený pane a učinil konec vší bídě. — Tak jest nejmilejší Minko“, pravila žena zase panně „ten pán doplatí všecko, co se nedostává

a já už nebudu musit od vás přijímat, co jste pro mne, zajisté často ještě o půl noci, vydělala.“

Mínka byla uzardělá, plna nejlíbeznější poníženosti. Předce však jsem chtěl srdce její ještě drobet skoumati, jeli ryzí zlato; neboť kupec má rád ve všem bezpečnost. „Je to velmi šlechetné, milé dítě“ řekl jsem „že se ujímáte staré Marty, a já vás za to chválím. Vy však přeháníte šlechetnost. Chodit staré děvečce pro vodu, to je předce jen mnoho, kamž myslíte?“

Mínka však vyvalila na mne oči, vrtěla ka-deřavou hlavičkou a pravila: „Pane Volný, vy jste dal právě příliš krásný důkaz dobročinného smýšlení svého, než abyste to, co pravíte, opravdu tak myslil.“

„Opravdu“ pokračoval jsem „nesluší se to zajisté, aby tak mladá, pěkně ošacená slečinka tak velký, nemotorný džbán na hlavě nosila! Vždyť se dáváte v posměch celého města. Vodu může nosit ledakdos jiný.“

Mínka však odpověděla: „Tuším, že se vždycky sluší pomáhati dobrému člověku v nouzi. Anebo by to snad bylo někdy neslušné, činiti dobré? Zajisté i vy tak smejšlíte pane Volný, sice byste jistotně včera nebyl tak dobrý býval a byl byste mi nepomohl zdvihnouti na hlavu džbán. Vždyť jste mohl také říci, že se to nesluší na tak ctihodného měšťana, at to udělá někdo jiný.“

„Inu to byla maličkost“ prohodil jsem já „a

nestála za řeč. To byla tak malá ochotnost k mladé dívce, která se také nemračí na starého muže. Ale každý den, často taky v zimě a dešti tak daleko pro vodu chodit, to není nic malého. Nikoli, dělati tak děvečku děvečce, to je velmi přehnáno i při nejlepší vůli. Kdybyste chtěla všem lidem vodu nosit, kteří si pro ni sami chodit nemohou, toť byste nepřišla k žádnému konci.“

„Ovšemť“ přisvědčila Minka a usmívala se „to by nepostačovala ani ta nejupřímnější vůle. Že ale dělám těch několik kročejů pro svou milou, dobrou Martu, starou dobroditelku svou, to nepovažuji za dobrou vůli, nýbrž za svatou povinnost. Toť bych neměla ani citelnosti, kdybych toho nečinila. Neboť si to ani představit nemůžete, jak nevýslovně mnoho dobrého už Marta mně a matce mojí prokázala, jaktě chudá jest, a jaké šlechetné, lásky plné srdce bije pod jejím sprostým, hrubým šatem. Ona nebyla u nás v domě děvečkou, srdce její učinilo ji první přítelkyní naší rodiny, mou druhou matkou. O jak ráda měla mě, co se jen upamatovat můžu, ba ještě déle nežli se pamatuji, už od narození mého. Jak často nosila mě celého půl dne na rukou! Jak často sedala celé noci u mé kolébky, aby ušetřila matku mou, která se na ni docela bezpečiti nemohla! Jak mnoho tisíc kroků udělala pro mne! Což všecko vystála, když jsem dostávala zoubky, neštovice, osypky! Jak schraňovala každý krejcar mzdy své trpce vysloužené, aby mě potěšila

něčím o vánocích anebo k mému svátku! Jak věrně podporovala rodiče mé u mém vychování! Jak často povídala mi celé hodiny a vpletla tisícero dobré naučení do svého vypravování! Jak bedlivě opatrovala mě přede vším zlým, jakou svatou ošklivost proti hříchu vnukla ve mne! Jak ctihodnými učinila mi nábožné obyčeje starobylosti, jak milování hodnou nevinnost, stydlivost, poctivost a každou jinou ctnost. A co dělala v dlouhé nemoci otce mého? Jak mnoho podílu měla v našem zármutku! Mnoho neděl se ani nesvlekla! S jak málem se sama spokojovala, poněvadž služba nebožtíka otce jen málo vynášela a dlouhá nemoc jeho tak mnoho stála! A to všecko mělo by být odbyto skrovnou mzdou, kterou od nás dostávala? O nikoli! něco takového nezaplatí se penězi. Ani srdce nemusila bych mít, kdybych mohla tak nevděčná být, že bych těch několik kročejů pro ni neučinila! Vždyť je to tak snadné a nic nezameškám. Večer za soumraku, než se rozzíná, mám vždy půl hodinky kdy. U práce musím pořád sedět a tato chůze svědčí mi velice. Ona je jako procházka. — Ovšemť, máte poněkud pravdu, že se to jaksi nehodí, v tomto obleku pro vodu chodit. Když jsem šla ponejprv se džbánem po ulici, přicházelo mi to také tak. Zapýřila jsem se, když jsem známé potkala a musila jsem si dát líbit mnohé úštěpky, ačkoli schválně jen pod večer pro vodu chodím. Což ale z toho, myslila

jsem si; vždyť to není nectné, když se nám lidé vysmívají skrz něco dobrého. Abych ale pravdu řekla, byla bych pro vodu sama nechodila, kdybych to byla mohla jinak udělat. Lidé však zde v domě neujali se dobré Marty ani v nejmenší věci. V sousedstvu našla se jediná děvečka, jenž jí chtěla pro vodu chodit a sem tam jí časem pro něco doběhnout, ale s tou výminkou, aby jí matka za to čtvrtletně tolar platila. Ženská ta však byla velmi nevšímavá. Často přicházela k Martě velmi pozdě a někdy na to dokonce i zapomněla. Považte teď nesnázi Martinu, kteráž nemohla ze světničky! Nejdřív musila tak dlouho čekat a pak teprva nemohla si ani polívku vařit anebo žízeň uhasit. I pomyslila jsem si: Pryč s marnou pýchou! Kdo činí dobré, nepotřebuje se hany bát. Konáme-li však věc nějakou sami, tedy víme jak se dělá. A pak — avšak já mnoho mluvím; odpusťte pane!“ doložila, a vzala džbán do ruky.

„O“ pravila Marta „jen řekněte také to ostatní. Maminka vaše dala slíbený tolar každého čtvrtleta vám, a vy jste ho pokaždé přinesla mně. Za to jsem dostávala zde v domě k snídání každodenně talíř teplého mléka. V skutku, má nejmilejší Minko jsem vám povinna za to a za nesčíslně mnoho jiného nevýslovně velkým díkem. Za celý svůj život nebudu moci oplatiti dluh ten.“

„Ach o tom nemluvte, milá Marto“ odpírala Minka „to jste už dávno oplatila na nás. O kýž

bychme mohli ještě více učiniti pro svou dobrou, starou Martu a kdyby jenom náš příbytek nebyl tak maličký a těsný a po tolika schodech se choditi nemusilo, vzali bychme věrnou tu přítelkyni navždycky k sobě — ještě zde v městě teď předce lepší výdělek máme!“ Dobré to dítě mělo oči plny slzí a odešlo honem ze světničky.

„I já jsem se dal domů“ vypravoval pan Volný hostům dále „a přemýšlel jsem na cestě o tom příběhu. Jednání dobrého děvčete, jakkoli by se mnohému člověku nepatrným býti zdálo, je předce jedno z nejšlechetnějších, ježto jsem v životě svém shledal. Nevím, čemu se mám více diviti, jestli vděčnosti k staré děvečce, které zvláštním díkem zavázání býti nikdy se nedomníváme; anebo skromnosti šlechtné panny a moudrému nevšímání nemoudrých usměšků s její strany v tomto stáří, anebo pilnosti, s kterouž ona, jakožto dobrá dcera matku vyživuje. Přál jsem sobě seznati matku tak výtečné dcery a především vzal jsem si, že ji navštívím a usnadním těžký stav obou. Šel jsem tam, abych objednal vyšívání. Shledal jsem matku tak, jak musila být, aby vychovala takovou dceru. Čistota a pořádek v pokojíčku líbily se mi. Nikde nebylo prášínku, všecko se nacházelo na pravém místě — zrovna tak jak to rád mám. Dal jsem si ukázat několikero, právě hotové vyšívání a žasnul jsem v skutku nad krásou té práce. Od té doby pracovala Minka pro můj obchod. Vím, že mě mají mnozí lidé za ná-

ramně bohatého, jiní za náramně skoupého. Plat za vyšívání nebyl však ani takový, jak by se byl mohl očekávati od náramně bohatého, ani jako od náramně skoupého kupce.

Částka pátá.

Slečna Sázková.

„Za nějaký čas,“ vypravoval pan Volný dále, „vrátil se můj syn z Anglicka — chvála Pánu Bohu k úplné spokojenosti otce svého; neboť se vzdělal v každém ohledu. Neostýchám se o jeho dnešní slavnosti dosvědčiti, že vyplnil, ano převýšil všecky mé nádeje. V celém městě — ovšemť ne u mne a syna mého — bylo to vyjednáno, že si co nevidět vezme mladý pan Volný slečnu Sázkovou. Obě rodiny, Sázkovic a Volných, říkalo se, jsou nejbohatší v městě; obě děti jsou jediní dědicové velkého jmění; a více není k svatbě potřeba, myslili si lidé, nežli dvě skoro stejné hromady peněz. Poněvadž zahrady naše za branou vedle sebe leží, tuť se to často hodilo, že šly obě rodiny večer spolu domů. Syn můj vedl se s paní a slečnou Sázkovou a já s panem Sázkou šli jsme za nimi, jakž otcové dělávají. Teď nepochyboval už nikdo o nastávajícím sňatku.

Jednou večer — již se bylo setmělo — šli jsme zase tak pospolu domů. Tu nás potkala Minka se džbánem. Byla jaksi rozpačitá, vyhnula se nám v úzké uličce a stála stranou u cesty celá nesmělá a pokorná, s velkým džbánem na hlavě. „Dobrý večer, slečno Míno!“ pravil jsem přívětivě a slečna Sázková dala se do hlasitého smíchu.

To se mi nelíbilo. „Komu se smějete slečno?“ ptal jsem se, „mně anebo té dívce?“ —

„O chraň Bůh,“ odpověděla slečna „nikoli vám, nýbrž té vodařské slečně.“

„Proč říkáte tomu dobrému dítěti vodařská slečna“ ptal jsem se pokojně, aniž jsem na sobě okázal, že se mi to slovo nelíbilo.

„Ha, ha!“ smála se slečna Sázková, „slečnu se džbánem na hlavě, to nacházím směšné. Šaty slečenské a džbán s vodou nehodí se k sobě. Tyto šaty jsou zvláštní vyznamenání vznešenějších a chození pro vodu je práce děveček. Vždycky je mi to k smíchu, vidím-li vypínání a žebrotu pohromadě.“

„Ta slečna však,“ pravil jsem já, „nenosí vodu pro sebe, jakž to z dobré ruky vím, nýbrž pro starou churavou děvečku, která u nich jednou sloužila.“

„Tedy je ta panenka přílišně citlivá dušička,“ pravila slečna Sázková, „a s citlivostí svou sklámala se. Ani za tisíc dukátů nechtěla bych jít se džbánem na hlavě po ulici v úhledných šatech,

a potkati řádnou společnost. Čeládce dává se služba teď bez toho dost velká, a tím je všecko zapláceno. Víc nemůže žádat.“

Chtěla ještě něco říci, ale matka jí kývnula aby mlčela, jakž jsem to dobře pozoroval. Dcera obrátila hnedky řeč, pozdravivši velmi přívětivě švadlenu, kteráž tu právě šla a velkou škatuli nesla. Této se ptala, které paní náleží ten klobouk, jenž prý nepochybně v škatuli je?

Malá ta příhoda byla pro mne velmi důležitá. Ovšemť jsem myslel na spojení syna svého se slečnou Sázkovou. Předce však nacházel jsem ledacos na povážení. Neokázala posud určitě srdce své. Teď ale nahlédl jsem do duše její a spatřil, že se smýšlení naše aspoň nesrovnává. Celý večer měl jsem před očima hodnou Mítku, kterak se svým předobrym srdcem, rozumem a v skutku uměleckými schopnostmi, se džbánem tak nesměle u cesty stála, a na hrdý pohled, úštěpačný smích a útržné řeči slečny Sázkové nic neodpověděla, nýbrž jenom stydlivě oči sklopila.“

„Nemohu to zatajiti,“ ujišťoval pan Volný, „v duši mé se probírala myšlenka, aby se taková dívka, jako je Mínka, stala manželkou syna mého. Takové srdce, myslel jsem si, má zajisté více ceny než tuna zlata, a žádná tuna zlata nenahradí nedůstatek šlechetného srdce. A ještě Mínka s děvečkou tak laskavě smýšlí, toť by s ní také tchán zle nepochodil. Utajil jsem ale myšlenku tu v srdci, chtěloť jsem, aby si zvolil syn můj prů-

vodkyni života dle vůle své — jenom kdyby byl špatně volil, byl bych námitku učinil.“

Částka šestá.

Námluvčí.

Pan Volný vypravoval takto dále: „Syn můj byl také zamyšlen. U večere ptal se mě co to je za dívku, kterouž dnes ponejprv spatřil, i prosil mě, abych mu obsírně povídal příběh se džbánem, kterýž dle ujištění mého z dobré ruky vím. Učinil jsem to tak prostě jako teď, avšak beze všeho připomenutí a vychvalování a syna to pohnulo velice.

Za nějaký čas pozoroval jsem, že má Bedřich velkou záležitost na srdci. Jednou při snídání domlouval jsem mu, aby důvěřoval otcovskému srdci mému a pověděl mi tajemství své, ať je to co chce. Přiznal se s patrnou bází, že mě rozhněvá, že má velkou vážnost k Mince, a že by si přál aby byla jeho manželkou.

Já však jsem řekl: „Víš-li pak, že nemá jmění?“ — „Vím,“ odpověděl pevně, „vždyť ale na mohovitost hledět nemusím.“

„A jaké smýšlení má Minka k tobě?“

„O zajisté též takové jako já k ní,“ pravil syn.

„Tedy jste si dali už slovo?“ tázal jsem se.

„O nikoli!“ zvolal syn, „o náklonnosti anebo

o svadbě nemluvili jsme ani slova! Jakž bych byl mohl mluvit o sňatku bez vašeho dovolení, nejmilejší otče, a jak o náklonnosti, kdybych neměl jistou naději na sňatek?“

„Víš-li pak ale také,“ namítal jsem opět, „zdali má Minka k tobě opravdovou, upřimnou náklonnost, a zdali, chudá jak je, na tvé bohatství vedlejší ohled nemá?“

„O to je nemožno,“ pravil Bedřich, „nejen proto, že by to odporovalo jejímu šlechetnému smýšlení, nýbrž i proto, že nemá vůbec žádných ohledů.“ Na to mi začal dokazovati, že jsou ctnosti Mínciny drahocennější než všechny peníze. Já však jsem pravil: „Měl bych se na tebe od srdce hněvati. Jak dlouho pak je tomu, co Bedřich můj myslí, že si otec jeho více peněz váží nežli ctnosti? — Pojd' o pojd' na srdce mé milý synu a přijmi ujištění mé nejúplnější spokojenosti. Hleděl jsem v skrovných věcech na peníze, abys nemusil ty v nejdůležitějším kroku svém na peníze hleděti. Z celého srdce těším se z tvého vyvolení, je zcela dle žádosti mé, ano: je nejtajnější přání srdce mého. A teď nech jednati mě, sám budu tvým námluvčím u matky Mínciny. Za půl hodiny přijď za mnou.“

Pospíchal jsem — v skutku mi to bylo dosti krušné — po čtverých schodech do jizbičky šlechetné vdovy. Minka seděla u vyšívání. Když jsem vkročil přes práh, drobet se zarazila. I šlechetná matka její zdála se být v rozpacích

z mého neočekávaného příchodu tak časně ráno v tak neobyčejnou hodinu. I pověděl jsem žádost svou, srdečně se kochaje v radostném překvapení láskyplné matky a dobré dcery, kteráž dokonce na nic takového nedoufala. „Rozvážil jste však také vzácný pane Volný,“ pravila výborná paní, „že nemohu dát dceři nic věna, skoro nic?“ — „Tu není nic na rozváženou,“ řekl jsem já. „Mínka je tak bohatá, jak jen dcera knížecí být může — na statky nejušlechtilejší: nábožnost a ctnost. Nepotřebuji peněz. Nežádám si nevěsty bohaté — nýbrž dobré; a jestli vy výborná paní a šlechetná vaše dcera svolíte, učiníte mě nejšťastnějším otcem. Ostatně však tlačím na to, abyste nedávala žádný výbytek dceři, ani halíře — vyjímaje toliko jediný kus nábytku — myslím totiž velký džbán, s nimž Vilemínka staré Martě tak dlouho pro vodu denně chodila. Jsem pevně přesvědčen, že přinese prázdný ten džbán více požehnání do domu, nežli kdyby byl plný dukátů.“

Nežli matka odpovédít mohla, vkročil syn do jizby. My rodičové spojili jsme ruce svých jediných dětí a požehnali je se slzami v očích. Bylo to krásné svaté okamžení nejčistší, nekalené radosti. Zasnoubení chovali jsme ještě v tajnosti musil se vydati syn ještě na velkou cestu. Já však dal jsem zatím sál vymalovat a toto stříbro na tabuli předělat. Dílem jsem chtěl dát nějaký výdělek našim umělcům, kteří teď málo práce mají, dílem jsem chtěl tento den co možno nejvíce

oslaviti. Dnešní slavnost zasluhuje všeho dost, a nemyslíl jsem, že učiním pro ni příliš mnoho.

Částka sedmá.

Šlechtnost nových manželů.

„Toto je příběh se džbánem, milí, vzácní přátelé a přítelkyně,“ pravil pan Volný ku konci svého vypravování, „a tuším, že se už divit nebudete, proč jsem mu vykázal zde na tabuli čestné místo. Vždyť měl v celém příběhu sňatku tohoto znamenitou úlohu. Starý, řádný, baňatý džbán zastupoval v jistém ohledu místo námluvčího, ačkoli se tohoto manželství tak málo nadíti mohl, jako líbezná, skromná nevěsta sama na vdání pomyslíla, když se z pouhé křestanské lásky se džbánem nosila. Dopřejte mu tedy jeho čestné místečko a pletence z kvítí, jimiž je ověnčen. Zasloužil to a způsobil ve světě více dobrého, nežli mnohý tlustý pán, kterýž snad desetkrát tolik vína vypil nežli se ve džbánu vody od studně nanosilo.“

„Budiž mi dovoleno,“ pravil dále pan Volný, „připojiti ještě několik slov k tomuto vypravování. Na džbánu vidíme, kterak i ti, jež nepožehnal Bůh pozemskými statky, chudým bez peněz mnoho dobrého prokazovati mohou; ba taková almužna má v očích Páně největší ceny, a chudým se tím často více pomáhá než penězi. Džbán zasluhuje, aby byl v rodině zachován jakožto památka, a tuším, že by na něj patřily po sto letech

pravnoučátka rodu toho ještě s uctivostí k prababičce své a s vděčným žehnáním. Ano byla by věc žádoucí, aby každá panna, buďsi chudá nebo bohatá, nechť je výbytek její co možno skvostný anebo chudobný — aby přinesla manželovi svému nějaký podobný kus nábytku do domu, na příklad nějaký košík, v němž nosívala chudým chleba, vejce nebo máslo; hlíněný hrneček, jenž byl jen k tomu ustanoven, aby se v něm posílalo od každého oběda některému nemocnému několik lžic polívky, nebo trošku nějakého jiného přiměřeného jídla; nebo košíček na ženskou práci, kterýž jí jen sloužil při tom, když šila nebo pletla, třebať jen hodinu denně pro chudé. Takový nepatrný nábyteček nepadal by ovšem tak uhledně do očí jako nějaký skvostný kus, byl by však ze všeho domácího nářadí snad nejskvostnější kousek. V mnohém stříbrném nábytku leží velký kapital, jenž se v čas nouze ovšem za hotové peníze vyměnití dá; avšak v takovém nepatrném nářadíčku, které málo stojí nebo nic, leží ještě větší kapitál — ten ale bude vyplacen v onom světě.“

„Výborně!“ zvolal tlustý pán dole na konci tabule, jenž chvílkama toužebně po džbánu očima mrskal. „Výborně jste mluvil nejmilejší, nejla-skavější pane Volný! Teď ale jsme o džbánu dost slyšeli. Okusme nyní ušlechtilý nápoj, jenž je v něm. Skvostné víno voní příjemněji, nežli květiny, jimiž je džbán ovinutý. Výbornou vůni cítím až sem na konec tabule.“

Mezi tím, co tlustý pán tak mluvil, šeptala

líbezná nevěsta starému panu Volnému něco do ucha, načež starý pán takto nahlas ke společnosti promluvil: „Slíbil jsem nevěstě, že jí dnešního dne žádnou prosbu neodepřu. Poněvadž ale prosbu, kterou mi nevěsta právě teď řekla bez přivolení mnohochtěných pánů hostů povoliti, nemohu, tedy se osměluji žádati o mínění všech přítomných přátel a přítelkyň. Nevěsta by byla velmi ráda viděla zde u tabule svou starou dobroditelku, Martu, které má za velkou částku svého dobrého srdce co děkovati, a prosila mě abych ji přijal mezi hosti. I šel jsem sám k ní, pozvat ji. Churavost její zmařila však přání naše a musím se vyznati, že ji zde jakožto hlavní účastníci dnešní slavnosti těžce pohřešuji. Bylo však o to postaráno, aby se jí od každé krmě částka poslala. Teď však vytasila se ku konci nevěsta ještě s jednou prosbou. Lékař poručil staré Martě dobré, staré víno užívat. Tohoto džbánu vína měla prý by ta politování hodná trpitelka dle mínění nevěstina celý rok dost, kdyby dle zvyku svého jenom ve zvláštní dny skleničku pila, když jí bude néjhůř, a tím by si mohla o deset let život prodloužiti. Jáť bych byl ovšem vzácnou společnost s touto prosbou neobtěžoval — nýbrž zkrátka a prostě džbán s veselými pány hosty na zdraví nevěstino a ženichovo v radosti vyprázdnil a pro hodnou Martu znova naplnil. Avšak to není do konce možno pro jednu nepatrnou věc. Nemám už totiž ani kapičky tohoto starého, drahocenného vína, které jsem až na tento den uchraňoval. Malý, dobře

uložený soudeček právě stačil, aby se naplnil džbán. Ve džbáně je všecko to víno stočeno. Společnost má na ně úplné právo, to se nedá upírati. Předce však navrhuji mnohováženým pá-
nům hostům, aby se hlasovalo : zdali se má džbán vypíti na zdraví nových manželů a k rozmnožení všeobecné veselosti, anebo jestli se spokojí páni hosté s tím vínem, jež jsme posud pili a které také zajisté k zahození není, a máli se s vínem ve džbáně dle žádosti nevěstiny milosrdný skutek prokázati. Většina hlasů ať rozhodne.“

„Jak, co, kterak?“ zvolal nejdříve tlustý pán na konci tabule, jenž by měl při hlasování poslední hlas. I odkašlal si, aby se v obšírné řeči proti tomu opřel. Avšak radostné plesání zavznělo se všech stran. Všickni hosté tleskali rukama a nevěstě chválu jásalí. S velikým potěšením bylo víno ode všech jednohlasně staré Martě přiřknuto. Jen starý pán byl proti tomu, a protože tak příliš smutně na to koukal, povstal hlasitý smích. On však mumlal a huboval ustavičně : „Na tom stojím, že z toho muže nikdo rozumu nemá. On je a zůstane —“ to poslední slovo zahučel tak temně, že mu nerozumněl ani jeho vedlejší soused.

Purkmistr, jenž byl přišel v černých úředních šatech se zlatým řetězem na krku, aby ples oslavil, seděl na jednom z prvních míst nahoře, hned vedle matky nevěstiny. Zaslechnuv slova tlustého pána pravil : „Často jsem už musil slyšet, že je pan Volný podivný muž; že prý nemá

z něho nikdo rozum; neví prý sám co chce. Já však v jednání jeho neshledal nikdy nic, což by sobě odporovalo. Přidržel se na příklad starého kroje a nábytku, a tomuto setrvání při starém — poněvadž nedbal na mody, jenž se často mění a někdy velmi mnoho stojí — má co děkovati za velkou část zámožnosti své. V malých věcech hospodařil, aby mohl ve velkých být k bližnímu dobročinný. Nezřídka jednal ovšem tak, že ho ti lidé haněli, kteří neuhodli ohledy jeho. Tím však se nedal mýlit, nýbrž jak se podobalo, těšil se spíše z toho, že mu nerozuměli. Avšak to na konci vždycky dobré bylo. Tak je to zvláště s tímto džbánem. Já jsem také nevěděl, co z toho bude. Viděl jsem, že se nevěsta zardívá, ženichovy oči že se radostí skví a matka nevěstina že vděčně k nebesům pohlíží, kdežto někteří přítomní jak se podobalo skoro útržky si dělati chtěli. Ale jak výborné vysvětlení svého jednání dal nám pan Volný! Všickni jsme velice potěšeni z příběhu o džbánu. My všickni, jediného snad vyjímaje, nacházíme dobročinný účel, k němuž je víno ustanoveno nejinak než dobrý a šlechetný.“

„Nemohu se zdržeti“ doložil ještě „abych neproněsl malé, avšak nikoli zbytečné připomenutí! Konáli něco takový muž, o jehož rozumu a šlechetném smýšlení přesvědčení jsme, tedy nesmíme hned souditi, že je to nemoudré, anebo dokonce neslušné, když tomu nerozumíme. Musíme uměti čekat; ku konci shledá se, že měl pravdu a my

nic. Vždyť se vede někdy také tak i s tím, co sám Pán Bůh činí, anebo dopouští. Z počátku bývá nám to nezřídka nepochopitelné; později však a ku konci teprva nahlížíme, že to zrovna tak být musilo. Jednáme tedy velmi moudře, když nevynášíme před časem překvapený úsudek o ohledech moudrého, šlechetného muže, tím méně však o ohledech Božích, jenž jsou vždycky nejmoudřejší a nejlaskavější.“

Na to chopil purkmistr sklenici a pil s všeobecným přisvědčením na zdraví pana Volného, nevěsty a ženicha, matky nevěstiny a všech přítomných a tak se skončily hody svadební.“

Když společnost odešla, vzala nevěsta džbán a pravila přívětivě ženichovi: „Mnohokrát jsem přinesla tento džbán plný vody své staré přítelkyni; bylo by to v skutku hezké, kdybych jí ho také jednou plný vína sama donesla, a sice dnešního večera posledněkrát.“

Ženich vzal hned klobouk, aby ji vyprovodil. Starostlivá matka nevěstina byla sice toho mínění, aby se slilo víno nejprve do lahví; starý však pan Volný zvolal: „Nikoli, nikoli, ve džbánu udělá víno dobré Martě víc radosti! Pošlu tam však služebníka s tuctem skleněných lahví, aby byli bez meškání ještě u přítomnosti ženicha a nevěsty vínem naplněny a dobře zapečetěny.“

Nevěsta šla se ženichem při libém světle měsíčním po ulicích městských. O jak radostně lekla se stará děvečka, když vstoupili v svátečních oděvech do její chudobné světničky, když

spatřila džbán, kvítím ověncený, když příběh svadební slyšela a musila hned okusiti výborný ten nápoj, jakéhož ani krůpěj pysky její nezvlažila až po tuto hodinu jejího osmdesátého roku. Slze jako velké perle kanuly do vína, které se svítilo jako průhledné zlato v čisté, jasné skleničce, již byli s sebou přinesli.

„Zaplať Pán Bůh! — zaplať vám to Pán Bůh!“ volala přes tu chvíli. „To je v pravdě svadba“ pokračovala, když byla pokojnější „jako byla ta, při které náš Pán a Spasitel sám byl. Tak bývá pozván On sám na hody, když nevěsta se ženichem svůj svadební den tak dobročinně slaví. A v pravdě milá Mínko proměnil vám Pán Bůh vodu ve víno. Když jste tak se džbánem do této jizbičky vcházívala, byla byste si zajisté nikdy nepomyslila, že vám Bůh někdy tolik nadělí, abyste mi o své svadbě ten džbán plný nejvýbornějšího vína darem přinesti mohla. To je odměna vašeho nábožného a křesťanského smýšlení. Kýž vás žehná Bůh dále i s vaším šlechetným ženichem, jenž tak smýšlí jako vy. Kýž vám proměňuje vodu vždycky ve víno. A On to také učiní! Neboť kdyby vám i těžké navštívení ustanovil k větší dokonalosti vaší, kdybyste proti nadání i schudla a se s hlíněným džbánem spokojiti musila — tedy by vám při šlechetném smýšlení vašeho srdce voda tak dobře chutnala a k duhu šla jako nejvzácnější víno!“

A když noví manželé odcházeli, volala za nimi vděčně: „Zaplať — ó zaplať vám to Pán Bůh!“

spatřila džbán, kvítím ověncený, když příběh svadební slyšela a musila hned okusiti výborný ten nápoj, jakéhož ani krůpěj pysky její nezvlažila až po tuto hodinu jejího osmdesátého roku. Slze jako velké perle kanuly do vína, které se svítilo jako průhledné zlato v čisté, jasné skleničce, již byli s sebou přinesli.

„Zaplať Pán Bůh! — zaplať vám to Pán Bůh!“ volala přes tu chvíli. „To je v pravdě svadba“ pokračovala, když byla pokojnější „jako byla ta, při které náš Pán a Spasitel sám byl. Tak bývá pozván On sám na hody, když nevěsta se ženichem svůj svadební den tak dobročinně slaví. A v pravdě milá Mínko proměnil vám Pán Bůh vodu ve víno. Když jste tak se džbánem do této jizbičky vcházívala, byla byste si zajisté nikdy nepomyslila, že vám Bůh někdy tolik nadělí, abyste mi o své svadbě ten džbán plný nejvýbornějšího vína darem přinesti mohla. To je odměna vašeho nábožného a křesťanského smýšlení. Kýž vás žehná Bůh dále i s vaším šlechetným ženichem, jenž tak smýšlí jako vy. Kýž vám proměňuje vodu vždycky ve víno. A On to také učiní! Neboť kdyby vám i těžké navštívení ustanovil k větší dokonalosti vaší, kdybyste proti nadání i schudla a se s hlíněným džbánem spokojiti musila — tedy by vám při šlechetném smýšlení vašeho srdce voda tak dobře chutnala a k duhu šla jako nejvzácnější víno!“

A když noví manžele odcházeli, volala za nima vděčně: „Zaplať — ó zaplať vám to Pán Bůh!“

Schmid, Christoph <<von>>,

Veskery spisy (Sammtl. Schriften, Nach der letzten Original-Ausgabe ü
bersetzt von Jos. Pecírka)

Bd.: XII

Prag 1859

Paed.pr. 3085-12

urn:nbn:de:bvb:12-bsb10761044-9